

2017-
2018

Overvåking av hekkende sjøfugl i Vest-Agders sjøfuglreservater

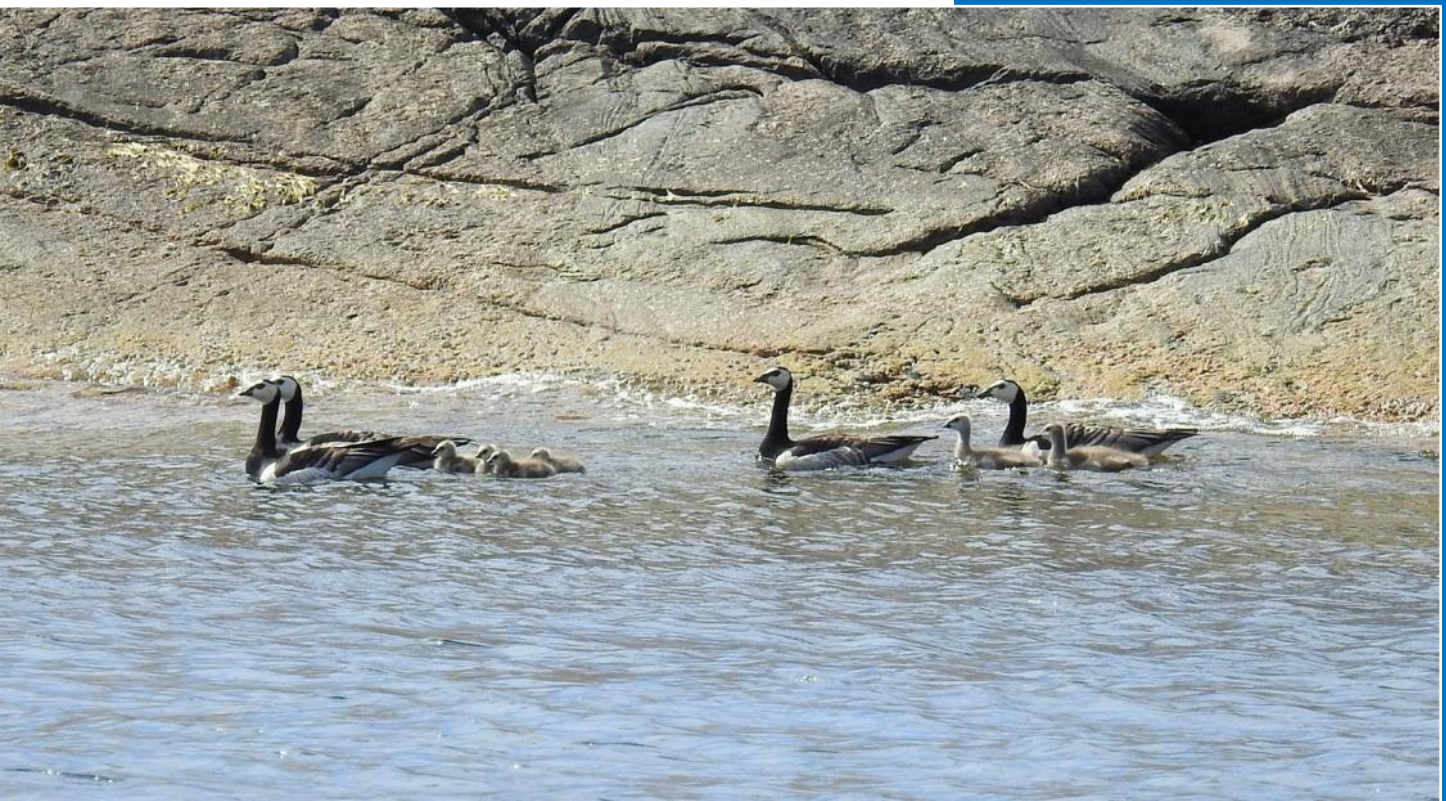

Foto: Hvitkinngåsa er på vei inn som hekkefugl i Vest-Agder. Disse to ungekullene ble observert ved Vestre Grønningen i Søgne den 13. juni 2018. © Gunn Olaug Røiland

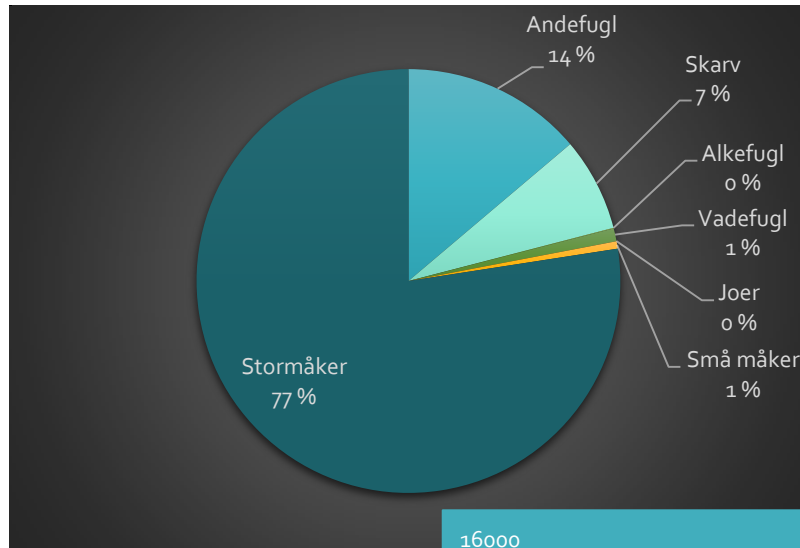
Av Knut Olsen og Morten Helberg
Norsk Ornitologisk Forening
Avdeling Vest-Agder

27.12.2018

Sammendrag

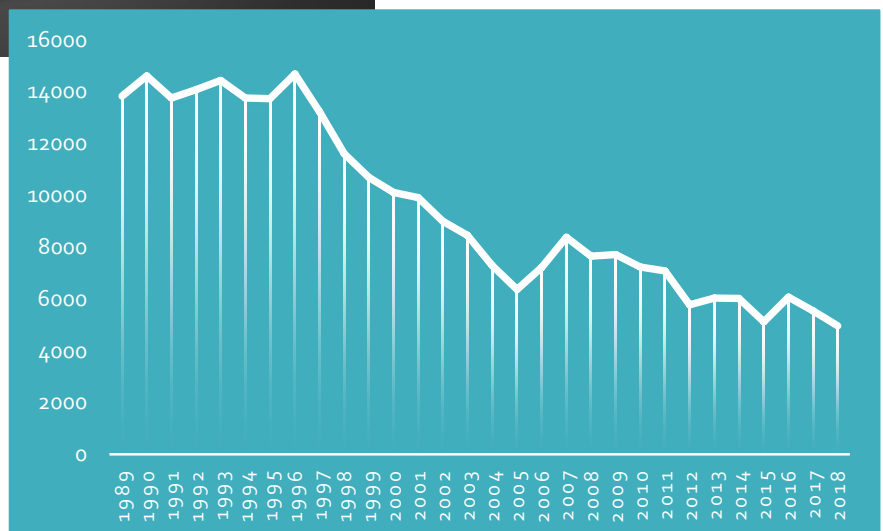
Denne rapporten oppsummerer resultatene fra overvåkingen som NOF-VA utførte i Vest-Agders sjøfuglreservater i 2017 og 2018, rapporten bygger på samme mal som de foregående årene (2015 og -16). Hekkebestand og hekkesuksess ble tallfestet i alle fylkets sjøfuglreservater. Rapporten omhandler primært forholdene i sjøfuglreservatene. Nesten halvparten av Vest-Agders totale sjøfuglbestand hekker imidlertid utenfor reservatene. Noen arter, som makrellterne og hettemåke, hekker nå kun utenfor reservatene. For de to sistnevnte artene har vi derfor medtatt en total oversikt over hekkeforekomsten i hele Vest-Agder.

I de to siste årene (2017 og 2018) har den negative trenden fortsatt for mange av de sjøfuglene som hekker i Vest-Agders sjøfuglreservater, men det finnes enkelte unntak. Grågåsa fortsetter å øke i antall, både i sjøfuglreservatene og ellers, mens hvitkinngåsa endelig ser ut til å få et fotfeste i de østlige delene av fylket. Dette har vært forventet lenge, siden våre nabo fylker på begge sider i flere år har hatt gode populasjoner av arten. Gravanda har stabil bestand Vest-Agder, men ungeproduksjonen har vært laber de siste par årene. Ærfuglen sliter mer. Særlig gjelder dette i kolonien på Rauna, som tradisjonelt har hatt over halvparten av bestanden i sjøfuglreservatene. Det er ikke gjennomført reirtellinger av ærfugl på Rauna de siste to årene, men ungeproduksjonen er fulgt opp og denne har vært svært dårlig. I øvrige deler av fylket mangler vi gode tall på ærfuglens ungeproduksjon. Havhesten hadde et lite «comeback» på Markøy i 2017, etter mange års fravær. Den var imidlertid borte igjen i 2018, og siden det har vært en voldsom bestandsnedgang for havhest i hele fastlands-Norge synes sjansene for at vi vil få tilbake en fast hekkepopulasjon i Vest-Agder å være små. Begge skarveartene har stabile kolonier på Rauna og Agneskjæret, og begge artene produserte brukbart med unger både i 2017 og -18.

Figuren til venstre viser fordelingen mellom de forskjellige typer sjøfugl som hekket i Vest-Agders sjøfuglreservater i 2018

Figuren til høyre viser utviklingen til det totale antall sjøfugl som har hekket i Vest-Agders sjøfuglreservater de siste 30 årene. Enhet er antall par.

Bestanden av tjeld synes nå å ha stabilisert seg i reservatene, etter nedgang tidlig på 2000-tallet. Tyvjoen biter seg fremdeles fast på de siste hekkeplassene, men med en total populasjon på bare 3-4 par (1-2 par i reservatene) så er denne arten sterkt truet av utryddelse fra Vest-Agder. Makrellterne, rødnebbterne og hettemåke har forsvunnet som hekkefugler fra sjøfuglreservatene for mange år siden, mens bestanden av fiskemåken fortsetter å gå nedover hvert eneste år. I 2018 var det kun 28 hekkende par av fiskemåke i sjøfuglreservatene, kun et par prosent av de over 1000 parene som hekket i sjøfuglreservatene på begynnelsen av 1980-tallet.

Av stormåkene så går det dårlig for sildemåken og bestanden har de to siste årene satt nye bunnrekorder. Ungeproduksjonen har også jevnt over vært svært dårlig både i 2017 og -18. Dette kan i stor grad knyttes til dårlig næringstilgang, sildemåken er nemlig en næringsspesialist. Gråmåke og svartbak er mer opportunistiske og de klarer seg derfor bedre og har noenlunde stabile bestander og middels til god produksjon.

Av registrerte lokale trusler på hekkeplassene i sjøfuglreservatene så er det fremdeles et problem at ilandstigningsforbudet opphører altfor tidlig (15. juli). Folk som går på land klarer ofte ikke å se at de skremmer store mengder ikke flyvedyktige unger ut av sine territorier og ut på sjøen, hvorfra de er mer utsatt for predasjon og kan få problemer med å finne tilbake til sine foreldre. Omfattende beiting med får/sauer var også i 2017 og -18 problematisk i flere reservater. Det ble ikke registrert minkpredasjon i sjøfuglreservatene i 2017 og -18. Det betyr ikke at minken ikke forekommer i flere av reservatene, men noe stort problem har det tilsynelatende ikke vært de siste par årene. Annerledes er det i en del ikke vernede sjøfuglkolonier i den indre skjærgård (spesielt i ternekolonier), hvor minkpredasjon ble konstatert eller var sannsynlig på enkelte lokaliteter. Vi har de siste to årene også registrert stor predasjon av gråmåke og svartbak på dununger av andefugler, særlig gravand og ærfugl. Dette anser vi som en følge av lite tilgang på fisk i sjøen.

Bakgrunn

På oppdrag fra fylkesmannen i Vest-Agder har NOF-VA siden 1996 hatt oppsyn med Vest-Agders sjøfuglreservater, bortsett fra de tre i Søgne kommune. Fra 2004 til 2013 hadde vi tilsvarende oppdrag for Statens Naturoppsyn (SNO), men Fylkesmannen kom tilbake som oppdragsgiver i 2014. For å sikre kontinuitet og bedre kvaliteten på overvåkingen ble det i 2005 besluttet å vinkle vår innsats over på standardisert overvåking av bestandsnivåer og hekkesuksess. Fra og med 2005 inkluderte vi også reservatene i Søgne kommune i overvåkingen. Målet med overvåkingen er å beholde kontinuiteten i de lange dataseriene vi har på bestandene, og etter hvert også på hekkesuksess. Videre forsøker vi å avdekke årsakssammenhenger, samt påpeke tiltak som kan bidra til at vi beholder livskraftige sjøfuglbestander. 2017 og -18 var den 13. og 14. sesongen med standardisert overvåking av bestandsstørrelser og hekkesuksess i Vest-Agders sjøfuglreservater.

Metoder og gjennomføring

Først og fremst tallfestes hekkebestanden av alle sjøfuglarter årlig i alle fylkets sjøfuglreservater. I tillegg forsøker vi å kvantifisere antall flygedyktige ungfugl, som et mål på hekkesuksess. Reirtellinger gjennomføres årlig i de reservatene som inngår i «Det nasjonale overvåkingsprosjektet for hekkende sjøfugl», samt i en del andre reservater der det er vanskelig å få oversikt over bestanden på annen måte. Ved reirtellinger fokuseres det først og fremst på måkefugler (og skarv), og i de store reservatene er det da bare de delene som måkene hekker på som undersøkes systematisk. I oversiktlige områder, med lite eller ingen vegetasjon, kan også reirtellinger utføres mer skånsomt ved å telle rugende fugler fra avstand. Selv om andre arter ofte er konsentrert omkring måkekoloniene, på grunn av

paraplyeffekten som måkene skaper ovenfor predatorer, kan det være spredte reir av arter som grågås, ærfugl og tjeld nesten hvor som helst. Disse blir da ikke fanget opp av reirtellingene. For tjeld og til dels grågås er det derfor i hovedsak observasjoner av stasjonære par, varslende fugler eller ungekull som gir grunnlag for bestandsestimatene. Ærfuglen er nok den vanskeligste arten å tallfeste hekkebestanden på. Bortsett fra mindre holmer og skjær, samt øyer som det gås fullstendig manngard over, så blir reirtallene for ærfugl for minimumstall å regne. Ærfugltallene er derfor i mange tilfeller også estimert på grunnlag av antall hunner med unger, eller rett og slett antall voksne fugl til stede i rugeperioden. Det mest brukte metoden for overvåking av ærfugl er telling av voksne hanner i eggleggingsfasen og tidlig i rugeperioden. Denne metoden er imidlertid kun brukbar dersom en teller større sammenhengende områder, og derfor ikke anvendbar for enkeltlokaliteter som med sjøfuglreservatene. I flere reservater blir hekkebestanden estimert ved hjelp av individtelling fra båt eller utkikkspunkter. Dette medfører minimale forstyrrelser, men disse estimatene blir mer usikre da antall fugl til stede i kolonien varierer sterkt. Dette forsøkes oppveiet ved at også disse koloniene reirtelles med noen års mellomrom for å kvalitetssikre bestandsestimatene. Hvilken metode som er brukt i hvert enkelt reservat er vist i vedlegg 1 og 2 til denne rapporten.

Bestandstakseringen blir i hovedsak gjennomført i slutten av rugeperioden, fra slutten av mai til begynnelsen av juni. Registrering av hekkesuksess blir avpasset etter hvilke arter som hekket i hvert enkelt reservat og etter sesongmessige variasjoner i hekketidspunkt. For de fleste arter vil dette ofte si i første halvdel av juli, men for sildemåkens del må en ofte vente til slutten av juli for å få et sikkert estimat på antall flygedyktige ungfugl. Også her er flere metoder brukt, tilpasset topografi og artsutvalg i hvert enkelt reservat. En enkelt fullstendig opptelling er mulig i oversiktlige reservater dersom hele kolonien har en noenlunde synkronisert hekking. Ofte er det nødvendig med flere tellinger for å få med arter som har forskjellig hekketidspunkt. I mange tilfeller brukes også ringmerking av unger for å anslå hekkesuksess. En ringmerker da et visst antall unger og registrerer senere hvor stor andel av de flyvedyktige ungene som har ring. Ofte kombinerer vi forskjellige metoder for å komme frem til et godt anslag på produksjon av ungfugl.

Tre sjøfuglreservater ble fra og med 2008 sesongen tatt inn i det nasjonale SEAPOP prosjektet: Slettingen, Klovholmene og Rauna. På disse SEAPOP lokalitetene har det også i 2017 og -18 foregått en utvidet overvåking av artene ærfugl, mellomskarv, gråmåke og sildemåke. I tillegg til bestandsutvikling og hekkesuksess overvåker vi her fenologi, kullstørrelser, voksenoverlevelse og næringsvalg.

All ringmerking ble koordinert gjennom en hovedansvarlig for de aktuelle reservatene, for å minimere forstyrrelse. Ringmerkingen blir benyttet som et hjelpemiddel til blant annet å fremskaffe data om hekkesuksess, rekruttering og voksenoverlevelse. Det blir brukt fargeringer slik at de merkede fuglene enkelt kan avleses på avstand senere. Avlesninger av voksne måker med fargeringer ble også i år prioritert høyt i koloniene.

Vi noterer også avvik fra normalt hekkeforløp, forstyrrelser, predasjon, funn av døde fugler og andre faktorer som kan gi oss mer kunnskap om hva som skjer med våre sjøfugler.

Hovedansvarlige for overvåkingen var:

Eldar Wrånes (Kristiansand og Søgne kommuner)

Thomas Bentsen (Mandal og Lindesnes kommuner)

Knut Olsen (Lyngdal, Farsund og Flekkefjord kommuner)

I Mandal og Lindesnes har NOF Mandal Lokallag utstyrt en del hekkende ærfugl med lysloggere. Når disse gjenfanges kan dataene på lysloggeren analyseres og en kan finne ut hvor fuglen har oppholdt seg mens den har hatt lysloggeren på. Dette utføres som en del av NINAs landsdekkende SEATRAC prosjekt. Denne ærfuglhunnen med lyslogger er fotografert på Krægan i Lindesnes 27. juni 2017 © Finn Jørgensen

Resultater fra de enkelte sjøfuglreservatene

Etterfølgende tabellene viser detaljerte opplysninger om hekkebestanden i hvert enkelt sjøfuglreservat de siste 10 årene. Alle bestandstall er oppgitt som antall hekkende par. Der reirtellinger er utført tilsvarer et reir et par. Det betyr at ikkehekkende voksenfugler ikke regnes med. Ved individtelling er så vil ikkehekkende fugler telles med, på en annen side har

vi problematikken ved at det i større kolonier sjelden forekommer at alle individene er til stede samtidig. Erfaringstall tilsier at ved individtelling av måker og terner så må antallet ganges opp med 1,5 for å finne korrekt bestandstall. På grunn av store variasjoner er denne korreksjonsfaktoren bare brukbar dersom den brukes på mange summerte tellinger, ikke for enkelttelling av enkeltlokaliteter. Vi har derfor valgt å holde oss til den konservative tolkingen der to individer tilsvarer et par i de tallene som presenteres her, selv om dette åpenbart blir minimumsestimater.

Forklaring på kolonneoverskriftene i tabellene er som følger:

Ks=knoppsvane, **Gg**=grågås, **Kg**=kanadagås, **Hg**=hvitkinngås, **Ga**=gravand, **Æf**=ærfugl, **Sa**=siland, **Hh**=havhest, **Ss**=storskarv, **Ts**=toppskarv, **Gh**=gråhegre, **Te**=teist, **Tj**=tjeld, **Sl**=sandlo, **St**=strandsnipe, **Ty**=tyvjo, **Fm**=fiskemåke, **Gm**=gråmåke, **Sm**=sildemåke, **Sb**=svartbak, **Mt**=makrellterne, **Rt**=rødnebbterne

? i kolonnene betyr at arten trolig eller muligens har hekket i reservatet dette året, men at våre tellinger ikke fanget opp denne arten det aktuelle året.

+ bak tallet i summeringskolonnen betyr at dette er et minimumstall, fordi det sannsynligvis også hekker arter som ikke er fanget opp av våre tellinger.

Brattholmene (Kristiansand kommune)

År	Sum	Gg	Gh	Tj	Sm	Gm	Sb
2009	12	1	5	1	2	2	1
2010	9+	?	5		2	1	1
2011	8	2	5				1
2012	8	1	4	1			2
2013	4	1	2				1
2014	7	3	1	1			2
2015	3+	?	2				1
2016	2	1					1
2017	3	2					1
2018	3	2					1

Siste rest av den store sildemåkekolonien (opp til 500 par midt på 1990-tallet) forsvant i 2010. Også gråhegrekolonien (min. 10 par tidlig på 2000-tallet) har nå forsvunnet fra holmen, men disse har bare flyttet til den nærliggende Klovholmen. Bortsett fra et par svartbak og 1-2 par grågås så er dette reservatet tomt for hekkende sjøfugl.

Revsund (Kristiansand kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Tj	Fm	Sm	Sb	Mt
2009	7+		?		5		2	
2010	7+	1	?	1	4		1	
2011	10+	3	?	1	3		3	
2012	9+	3	?		2		3	1
2013	7+	3	?				4	
2014	8+	2	?	1	1		4	
2015	6	2	1				3	
2016	9	1		1	2	1	4	
2017	10	2		1	1	1	5	
2018	9	1		1	2	1	4	

Den store fiskemåke- og ternekolonien (ca.150 par frem til tidlig 1990-tall) forsvant fra disse holmene i løpet av 1990-tallet. Eneste faste hekkefugler nå er en håndfull par med svartbak, 1-2 par grågås, som begge klarer å få frem unger her. Sildemåke, Fiskemåke og tjeld har de siste årene hekket med 1-2 par hver, men har ikke klart å produsere flyvedyktig avkom.

Gåseholmen og Slettholmen (Kristiansand kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb	Mt
2009	9+		?	1	1			6	1
2010	11+	1	?	2	1			7	
2011	9+	?	?	1			1	7	
2012	13+	5	?	1				7	
2013	13+	?	?	?	2		1	10	
2014	13+	2	?	2		1		8	
2015	12+	?	2	1	1		1	7	
2016	25	2	10	1		2	1	9	
2017	20	4	2	1		1	1	11	
2018	14+	2	?	2				10	

Det hekket over 100 par fiskemåker og terner på disse to holmene tidlig på 1980-tallet, men siden har kolonien vært i kontinuerlig nedgang. Begge disse artene har nå forsvunnet helt. Svartbakbestanden i dette reservatet vokste utover 2000-tallet og har nå stabilisert seg på omkring 10 par. Tjelden er en fast hekkefugl her, og det hekker grågjess og en del ærfugl på holmene.

Terneholmen og Grønningen (Kristiansand kommune)

År	Sum	Gg	Hg	Æf	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	291+			?	2	30	213	36	10
2010	278+	1		2	?	40	179	45	11
2011	211+	1		?	?	26	137	38	9
2012	269+	?		?	1	23	190	44	11
2013	224+	?		?	1	20	140	50	13
2014	200+	?		?	1	22	116	50	11
2015	152	2		17	2	21	82	20	8
2016	291	2		6	2	15	224	34	8
2017	274+	?	1	1	1	12	214	28	17
2018	197	3	1	3	1	9	145	25	10

Den eneste gjenværende kolonien av fiskemåke i Vest-Agders sjøfuglreservater finnes på den nordlige delen av Grønningen, men bare en liten rest av den tidligere store kolonien (nesten 150 par tidlig på 1990-tallet). Dessverre er fiskemåken i sterk nedgang og i ferd med å forsvinne også herfra. Kun henholdsvis 5 og 3 flyvedyktige ungfugl av fiskemåke ble registrert i 2017 og 2018. Bestanden av de tre stormåkeartene er god, og disse har jevnt over bra produksjon, bortsett fra sildemåke som har hatt to labre år produksjonsmessig.

Oksø (Kristiansand kommune)

År	Sum	Ks	Gg	Ga	Æf	Sa	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	415+		4		?		2	1	300	85	23
2010	174+		2		?		1		102	54	15
2011	139+		?		?		?		73	55	11
2012	128+		13		?	1	2	2	66	32	12
2013	156+		6		?		3	4	92	31	20
2014	140+		10		?	2	2	4	71	35	16
2015	132		5	1	1	4	2	2	64	38	15
2016	135		5	1	7	1	2		80	22	17
2017	69+		8		?	?	?	1	28	19	13
2018	113	1	19	1	40	3	1		16	22	10

Det har vært sterk nedgang for sildemåke her fra 2010, og de siste tre årene har det ikke blitt produsert en eneste ungfugl. Også gråmåke og svartbak har hatt dårlig produksjon i her i flere år, men disse har hatt mindre bestandsnedgang en sildemåke. Andefuglene klarer seg tilsynelatende bedre her: Det er gode bestander av grågås og ærfugl, og i tillegg hekker knoppsvane, gravand (fire unger produsert i 2018), stokkand og siland.

Skjede (Kristiansand kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	24		2		4	3	15
2010	22+		?		6	4	12
2011	27+		?		9	4	14
2012	26+	1	?	3	6	3	13
2013	35+	1	?		12	3	19
2014	28+		?		8	4	16
2015	21+		?		3	3	15
2016	35		2		13	3	17
2017	25		1		7	5	12
2018	31	4	3		5	6	13

På 1980-tallet var det her en stor koloni av fiskemåke og makrellterne (over 200 par), disse forsvant rundt 1990. På 1990-tallet tok stormåkene over denne kolonien, og i dag er svartbaken den dominerende arten. Denne har en stabil bestand og produserer jevnt over bra med unger, de to siste sesongene har imidlertid ikke vært blant de beste: Minst åtte ungfugl av svartbak produsert i 2017 og seks i 2018.

Store Lyngholmen (Søgne kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Sa	Te	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2008	347+	2	?			2	2	325	10	6
2009	297+	1	?			1	1	277	12	5
2010	273+	?	?			2	3	249	15	4
2011	264+	1	?				2	244	10	7
2012	271+	3	?			2	2	251	8	5
2013	245+	2	?			2	1	226	9	5
2014	226+	1	?		1	2	1	205	13	3
2015	92+	1	?	1		2	4	77	5	2
2016	174+	?	?			2	3	159	6	4
2017	171+	?	9			2	2	145	8	5
2018	125+	?	?			2	2	112	4	5

Sildemåkebestanden har gått nedover siden slutten av 1990-tallet, da det var over 1000 par. Nedgangen synes å fortsette. Alle måkeartene hadde dårlig produksjon i 2017. Sildemåken produserte noe bedre her i 2018, men kun 40 ungfugl på 112 par/reir er likevel ikke bra. Det er helårsbeite på holmen, mens lyng og einer er ryddet bort. Dette medfører lite skjul for reir og unger, særlig er dette negativt i år med dårlig næringstilgang, som i 2017 og 2018. Det hekker en del grågås og ærfugl i reservatet, men disse artene er dårlig fulgt opp her.

Herøya (Søgne kommune)

År	Sum	Ks	Gg	Ga	Sa	Gh	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	?					?	?	?	?	?	?
2010	?					?	?	?	?	?	?
2011	?					?	?	?	?	?	?
2012	9+	1	1			?	1	3	1	?	2
2013	10+					?	1	4	4	?	1
2014	?					?	?	?	?	?	
2015	3+					?	?	1		1	1
2016	10+		2			?	2	2		2	2
2017	7	1	2		1		1	1			1
2018	8	1	2	1			1	2			1

En av de eldste store sildemåkekoloniene i Vest-Agder, med opptil 1000 hekkende par på vestsiden av øya. På innsiden var det i tidligere også en fiskemåke og ternekoloni (over 100 par i gode år). På vestsiden av øya er det nå stort sett tomt for sjøfugl, mens det på innsiden av øya kun hekker noen enkeltpar av fiskemåke og tjeld. Kull av grågås registreres nå årlig, og de siste årene har par/reir av knoppsvane og par av gravand blitt registrert.

Songvaar, Hellersøya og Kubbøya (Søgne kommune)

År	Sum	Gg	Hg	Ga	Æf	Sa	Te	Tj	Ty	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	668+	4			?			3	1	6	612	16	26
2010	590+	?			?			?	1	?	550	15	24
2011	613+	?			?			?	1	?	550	25	37
2012	555+	?		1	?			?		4	510	24	16
2013	533+	?			?			?	1	2	480	29	21
2014	597+	?			?			?	1	1	550	27	18
2015	375+	?			?			?	1	2	340	10	22
2016	455+	?		1	?			?	1	?	420	11	22
2017	305+	?	4	1	?			?	1	1	250	27	21
2018	434	50	5	2	20	2	1	5	1	2	315	15	16

Sildemåkebestanden er halvert i dette reservatet i løpet av det siste tiåret, og fiskemåken er på vei ut. Dette til tross for at det jevnt over har vært brukbar hekkesuksess hos sildemåkene. De to siste årene har produksjonen vært middels: Ca. 130 ungfugl i 2017 og min. 140 ungfugl i 2018. Reservatet har ellers en variert fuglefauna, med gode bestander av grågås og ærfugl. Det bemerkes at antall par grågås i 2018 er estimert ut fra individtelling i midten av mai, mest sannsynlig inkluderer dette tallet også ikkehekkende fugler. Det faste tyvjoparet på Songvår var til stede begge år. Gravand ser ut til å ha etablert seg som en fast hekkefugl, og ungekull vokste opp her både i 2017 og 2018. Hvitkinngås er på full fart inn som hekkefugl og ungekull så ut til å vokse opp i 2018. Teist ble også observert i 2018.

Valløy (Mandal kommune)

År	Sum	Gg	Hg	Ga	Æf	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	206	1		1	20	5	1	152	5	21
2010	187	1			2	5	1	152	5	21
2011	288	5			3	4	1	258	5	12
2012	183	4		1	4	2	1	150	6	15
2013	69+	?		1	?	3	?	42	6	17
2014	80	1		1	1	3	1	50	6	17
2015	56+	?			?	2		32	6	16
2016	78+	?		1	?	2		51	6	18
2017	81+	?		1	?	2		52	9	17
2018	94+	8	1	1	?	2		60	7	15

Etter nedgang ser sildemåkebestanden ut til å ha stabilisert seg omkring 50 par, det er imidlertid bare en brøkdel av nivået på begynnelsen av 1990-tallet (over 1100 par). Produksjonen var god i 2017 (ca. 40 ungfugl), og heller laber i 2018 (ca. 20 ungfugl). Gråmåke og svartbak er stabile og produserer jevnt over bra. Gravanda er en noenlunde fast hekkefugl, men har ikke produsert unger de siste to årene. Hvitkinngås er på vei inn også her: Reir ble funnet og ungekull ble senere observert i 2018.

Søndre Eggvær (Mandal kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Sm	Gm	Sb
2009	23	1	7	10	2	3
2010	7			5		2
2011	7			5		2
2012	2					2
2013	2					2
2014	2					2
2015	0					
2016	1					1
2017	1					1
2018	1					1

Eneste hekkende sjøfugl som er registrert her de siste årene har vært 1-2 par svartbak.

Kjellingen inkl. Storskjær og Nordreskjær (Mandal kommune)

År	Sum	Gg	Hg	Ga	Æf	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	151+	3			2	?	1	30	85	30
2010	137+	?			?	?	1	27	80	29
2011	99+	2			?	?		13	64	20
2012	117	2			4	1	1	21	62	26
2013	82+	?			?	?		8	56	18
2014	101+	?			3	1	1	9	66	21
2015	78	1			2	1	1	24	35	14
2016	87	1			1	1		26	40	18
2017	94	1			2	1		15	49	26
2018	98	2	1	1	15	3	1	14	45	16

Reservatet var tidligere dominert av sildemåke (nesten 400 par i de beste årene på 1980-tallet). Fremdeles hekker det måker på alle de tre holmene, men i 2017 og -18 kun 10-11 par på Storskjær. De resterende parene er noenlunde likt fordelt på Nordreskjær og Kjellingen. De to siste årene har sildemåken omtrent ikke produsert unger, mens gråmåke og svartbak har brukbar hekkesuksess. Hele 15 ærfuglreir ble funnet i 2018, samme år ble også gravandpar og varslende hvitkinngås registrert.

Skjøringen (Mandal kommune)

År	Sum	Ty	Sm	Gm	Sb
2009	2				2
2010	?				?
2011	3+	1		2	?
2012	4	1		2	1
2013	4			2	2
2014	9	1		6	2
2015	6	1		4	1
2016	9	1		6	2
2017	6	1	1	2	2
2018	4			2	2

Kolonien, som var dominert av sildemåke, brøt sammen allerede i 1987. Siden har det nesten ikke hekket sjøfugl her. Det mest spesielle her er at tyvjo hekker noenlunde regelmessig. De klarte ikke å få frem unger i 2017 og i 2018 var dette paret fraværende. I tillegg er det et stabilt par tyvjo på den nordlige delen av øya, utenfor vernesonen. Dette paret gikk til hekking både i 2017 og 2018, men fikk kun frem unger i 2017 (2 ungfugl).

Store Vengesholmen (Mandal kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Sa	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	127	9	33	2	4	1	22	46	10
2010	70+	?	?		?		20	40	10
2011	96+	9	?		?		32	47	8
2012	118	9	5		1		45	50	8
2013	136	7	7		2		60	50	10
2014	169	6	2		1		110	40	10
2015	127	3	3		2		80	30	9
2016	147	5	2		1		100	30	9
2017	175	2	2		1		125	30	15
2018	222+	?	11		4	2	150	40	15

Den enorme sildemåkekolonien (opp til 2500 par på det meste) brøt fullstendig sammen på slutten av 1990-tallet og var nesten tom i 2004 og -05. Siden har måkene kommet tilbake, og sildemåken ser fremdeles ut til å være i vekst. Produksjonen de siste to årene har imidlertid vært under middels, med omkring 50 flyvedyktige ungfugl både i 2017 og -18. Gråmåke og svartbak produserer jevnt over bra med ungfugl her.

Slettingen (Mandal kommune)

År	Sum	Gg	Ga	Æf	Te	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	251+	?	1	8		2	1	112	120	7
2010	251	2	1	4		2	1	135	96	10
2011	165	2	1	4		2	1	96	53	6
2012	186	3	1	4		2	2	99	67	8
2013	194	3	1	1		3	1	84	94	7
2014	250	3	2	2		2		115	116	10
2015	207	2	1	3	1	2	1	101	88	8
2016	346	3	2	8		2		190	130	11
2017	379	6		7		3	1	229	118	15
2018	339	4	1	2		4	1	190	124	13

Kolonien er bare en brøkdel av størrelsen i forhold til storhetstiden (ca. 1100 par sildemåke på slutten av 1980-tallet), men sildemåka klarer seg likevel bedre her enn i mange andre kolonier og er nå inne i en positiv trend. De andre artene har hatt nokså stabil bestand de siste 10 år. Reservatet har en relativt variert hekkefuglfauna og i tillegg til det som vises i tabellen over ble det bl.a. registrert et stokkandkull i 2018. De to siste årene har sildemåken hatt heller dårlig hekkesuksess, mens gråmåke og svartbak går noe bedre.

Skotholmen (Mandal kommune)

År	Sum	Æf	Fm
2009	0		
2010	0		
2011	0		
2012	2	2	
2013	1		1
2014	0		
2015	0		
2016	2	2	
2017	1		1
2018	2	1	1

Denne fiskemåke- og makrellternekolonien brøt sammen allerede på vernetidspunktet (omkring 1980) og siden har holmen stort sett vært tom. De siste to årene har et fiskemåkepar ruget på holmen, dog uten at unger har kommet frem. Ærfuglkull ble registrert i 2018 (hunn med to store unger). Disse kan like gjerne ha blitt klekt ut på en annen lokalitet, men det viser i det minste at holmen fremdeles har en funksjon for sjøfugl.

Bjørnen (Mandal kommune)

År	Sum	Gg	Ga	Æf	Sa	Tj	Sm	Gm	Sb
2009	72+			?		?	20	50	2
2010	77+			?	1	?	30	45	1
2011	82+			?		?	30	50	2
2012	82+			?		?	30	50	2
2013	83+			?		?	30	50	3
2014	73+			?		?	20	50	3
2015	60+		1	?		1	15	40	3
2016	77	1		8		?	15	50	3
2017	53	2		7		1	10	30	3
2018	58	2		2		1	15	35	3

En liten blandingskoloni av stormåke. Gråmåkebestanden har vært noenlunde stabil de siste 10 årene, mens sildemåkebestanden har gått ned. Antall måker som gikk til hekking i 2017 og -18 var nokså likt som årene før. Hekkesuksessen har vært god for alle arter de to siste årene.

Klovholmene (Mandal kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Sa	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	327+		?		1	1	260	57	8
2010	264+		?		3	2	194	60	5
2011	242	1	11		2	2	166	53	7
2012	234+	1	8		?	1	177	41	6
2013	180+	1	?		?		135	40	4
2014	162		3	1	2	1	117	34	4
2015	61	1	2		2	1	28	23	4
2016	64	2	7		1	1	24	26	3
2017	74	3	4		1	1	35	27	3
2018	61+	3	?		1		26	28	3

Disse to holmene har vært dominert av sildemåke fra omkring 1990. Før dette var det også en stor makrellternekoloni her (opptil 120 par). Sildemåkebestanden kulminerte i 1996, med ca. 450 par. Siden har kolonien variert i størrelse, men de siste årene er utviklingen svært dårlig. Som de to foregående årene gikk et rekordlavt antall sjøfugl til hekking i 2017 og -18. Produksjonen gikk svært dårlig i 2017 (kun ca. 20 gråmåkeunger kom på vingene), et lite hakk bedre i 2018: 15 sildemåke-, 15 gråmåke- og 5 svartbakunger på vingene.

Kjorten (Mandal kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Tj	Sm	Gm	Sb
2009	43+	?	?	?	10	25	8
2010	31+	1	?	?	7	11	12
2011	27+	?	?	1	10	8	8
2012	24+	1	?	?	5	10	8
2013	28+	?	?	?	10	12	6
2014	44	2	5	2	15	12	8
2015	34+	?	?	2	12	12	8
2016	109+	?	3	1	75	25	5
2017	38+	?	?	2	15	15	6
2018	39	2	6	1	13	10	7

Det har ikke vært noen stor måkekoloni etter at holmene ble vernet i 1980, men en blandingskoloni som så vidt var oppe i 150 par på slutten av 1980-årene. Fiskemåken forsvant som hekkfugl allerede på midten av 1980-tallet. Kolonien responderte svært positivt på den gode næringstilgangen i 2016, men var dessverre tilbake på det vanlige nivået de to siste årene. Hekkesuksessen var brukbar for alle arter både i 2017 og 2018.

Hummerholmen (Lindesnes kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Sa	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	148+		?		1	2	80	50	15
2010	118+		?		2	1	60	40	15
2011	118+		?		2	1	60	40	15
2012	118+		?		2	1	60	40	15
2013	95+		?		?		40	40	15
2014	150		4		1		75	55	15
2015	115+		?		?		50	45	20
2016	168+		3		?		80	70	15
2017	142		1		1		80	40	20
2018	112	3	5	1	?	1	40	50	12

Sjøfuglbestanden på Hummerholmen ligger nå på omkring halvparten av toppårene på slutten av 1980-tallet, og ikke så langt unna nivået ved vernetidspunkt. Sildemåkene hadde dårlig hekketilslag i 2018, ellers ligger bestanden nokså stabilt for alle artene. Grågåsa hekker nå også i dette reservatet. Gråmåke og svartbak hadde god hekkesuksess begge de to siste årene, mens sildemåken hadde god produksjon i 2017 og middels i 2018.

Olavskjæran (Lindesnes kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Tj	Sm	Gm	Sb
2009	18+	2	?	?	4	2	10
2010	16+		?	?	4	2	10
2011	14+		?	?	2	2	10
2012	12+		?	?	1	3	8
2013	10+		?	?	2	2	6
2014	14		4	1	2	2	5
2015	8+		?	1	1	1	5
2016	8+		1	?			7
2017	12+		?	1	2	2	7
2018	12+		3	?		2	7

Disse to skjærene hadde tidligere en liten fiskemåkekoloni, og enkelte år makrellterner. I en periode på slutten av 1990-tallet var det nesten tomt her, men siden har svartbakene bygget opp en liten koloni her. Sildemåke og gråmåke har også forsøkt å etablere seg, men uten at dette har slått helt til. Tjeld og ærfugl hekker også.

Udvåre (Lindesnes kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Te	Tj	Sm	Gm	Sb
2009	72	3	2		1	35	3	28
2010	65+	?	?		?	35	5	25
2011	65+	?	?		?	35	5	25
2012	61+	?	?		1	35	5	20
2013	54+	?	?		?	30	6	18
2014	55+	?	?	1	1	30	8	15
2015	50+	?	?		?	25	10	15
2016	112	2	18		2	65	10	15
2017	72+	?	?		2	40	15	15
2018	61+	?	?		1	30	15	15

Opptil 750 par av forskjellige stormåker hekket her på slutten av 1980-tallet, men kolonien brøt sammen midt på 1990-tallet. Siden har bestanden vært lav, men noenlunde stabil. Etter godt hekketilslag hos sildemåke i 2016 er bestanden tilbake til det vanlige nivået de to siste årene. Gråmåkene er i økning, ellers er det lite endringer. Hekkesuksessen har vært brukbar de siste to årene for alle stormåkene. Øya er stor og ligger langt ute, dette er noe av årsaken til at vi har dårlig kontroll på grågjessene og ærfuglene som hekker her.

Agneskjæret (Lindesnes kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Sa	Ss	Ts	Te	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	300	2	10					1	1	58	192	36
2010	333	3	11					2		72	217	28
2011	230	1	5		2	3		2	1	53	145	18
2012	217	2	3		9	4		2		61	114	22
2013	261	1	4		19	4		3		58	147	25
2014	344	8	16		43	7		2	1	79	166	22
2015	234	2	8		61	10	1	3		18	114	17
2016	407	2	32	1	112	7	1	3	1	39	187	22
2017	330	1	10		109	9		3		40	132	26
2018	298	1	13		104	9		3	1	33	112	22

Sildemåken sliter med å opprettholde denne kolonien, som var oppe i nesten 700 par på det meste (1991). Sildemåken har hatt fullstendig hekkesvikt de siste to årene, og trolig har ikke en eneste unge klekket ut. Gråmåke og svartbak klarer seg bedre og produserer brukbart. Både storskarv og toppskarv har stabile bestander og produserer bra med unger. Holmen er viktig for ærfugl og reirtelles årlig, men det er stor variasjon i antall reir fra år til år. Tjelden er stabil på lokaliteten, men vi har dessverre ikke kontroll på hekkesuksessen til denne.

Småskjæran (Lindesnes kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Tj	St	Fm	Gm	Sb
2009	10+		3	?		?		7
2010	11+		1	2	1	?		7
2011	11+		?	?		5		6
2012	11+		?	?		5		6
2013	12+		?	?		6		6
2014	13		8	1				4
2015	7+		?	1			1	5
2016	16		6					10
2017	21		10	1				10
2018	17	2	8					7

Tidligere fiskemåke og ternekoloni som er overtatt av svartbak. Fiskemåkene har nå permanent flyttet over til det nærliggende Vestre Skjær, som ikke er vernet. I tillegg til svartbak er skjærene en god reirplass for ærfugl. I 2018 ble det også funnet to reir av grågås.

Guleholmane (Lindesnes kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Tj	Sm	Gm	Sb
2009	45		15	1	2	3	24
2010	29+		?	?	2	2	25
2011	22+		?	?		2	20
2012	22+		?	?		2	20
2013	22+		?	?		2	20
2014	27+		11	1			15
2015	26+	1	?	1	1	2	20
2016	43		4	1	1	5	32
2017	?		?	?	?	?	?
2018	31+		?	?	2	4	25

Holmene hadde stabile kolonier av fiskemåke (opptil 60 par) og makrellterner (opptil 75 par), men begge artene forsvant i løpet av 1990-tallet. Svartbak-kolonien vokste frem i løpet av det samme tiåret, og har vært noenlunde stabil på 2000-tallet. Holmene er fremdeles en god reirplass for ærfugl. Reservatet ble dessverre ikke besøkt i 2017, og kun en gang i 2018 – og da for seint på sesongen til at ærfuglreir og tjeld kunne registreres. Gråmåke hadde god produksjon i 2018, svartbaken mer middels.

Markøy (Lyngdal kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Sa	Hh	Tj	Sm	Gm	Sb
2009	186		7		4	1	8	159	7
2010	174	1	42	1	3	1	5	115	6
2011	132+	1	?	2	1	1	6	115	6
2012	121	1	5		2	1	7	101	4
2013	85	2	2			1	2	75	3
2014	47		2			1	1	42	1
2015	7						1	5	1
2016	5		2				1	1	1
2017	4		2		1	1			
2018	9		9						

Vest-Agders eneste hekkeplass for havhest, fra begynnelsen av 1990-tallet og frem til 2012. Gledelig nok var et par havhest tilbake på lokaliteten i 2017, hvor de tydeligvis ruget. Dessverre var paret borte igjen i 2018. Markøy hadde tidligere fylkets største gråmåkekoloni, opp til 600 par. På 2000-tallet har det meste gått dårlig her, og de to siste årene har det ikke vært en eneste hekkende måke. Også grågås, som er i vekst langs resten av kysten, ser ut til å ha forsvunnet. Eneste gjenværende sjøfugl ser ut til å være ærfugl, men de siste årene er det kun telt hanner på sjøen rundt øya.

Jakobs-, Lille- og Rundholmen (Farsund kommune)

År	Sum	Ks	Gg	Æf	Sa	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	198				2	2	4	110	79	1
2010	188	1			2	2	3	101	77	2
2011	132	1			2	2	2	73	51	1
2012	81			1	1	2	3	29	44	1
2013	50	1		1	1	2	1	12	31	1
2014	36				1	2	2	8	22	1
2015	24	1	2		2	2	1	5	10	1
2016	12	1			4	2			5	
2017	10		1		1	2	1	1	3	1
2018	5					2			3	

Frem til årtusenskiftet dominerte fiskemåke, hettemåke og makrellterne på disse tre holmene. Gråmåkene koloniserte Jakobsholmen for fullt i 2004, mens sildemåkene kom året etter. Jakobs- og Rundholmen var nærmest fulle av sildemåke og gråmåke fra 2006-2010. Siden har bestanden rast nedover og i 2018 var nesten tomt for hekkende fugl i reservatet: Kun to par tjeld og tre par gråmåke hekket, og ingen av disse klarte å produsere en eneste ungfugl.

Skydskjær (Farsund kommune)

År	Sum	Gg	Æf	Sb
2009	2		1	1
2010	2		1	1
2011	1+		?	1
2012	2		1	1
2013	3	1	1	1
2014	2		1	1
2015	3		2	1
2016	3		2	1
2017	1+		?	1
2018	7		6	1

Skjæret ble vernet i 1981 som erstatning for ternekolonien på Kråga i Lundevågen, som ble lagt ut til industriområde i kommunens reguleringsplan. Makrellternene forlot imidlertid Skydskjær allerede i 1984, men fortsatte å hekke på Kråga helt frem til denne ble ødelagt i 1995, for så å forsvinne helt. Skydskjær har hatt lite hekkende fugl de siste 30 årene, 1-2 par svartbak og noen ærfugl er stort sett standarden.

Terneholmen (Farsund kommune)

År	Sum	Ks	Kg	Æf	Sa	Tj	St	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	61	1	1		2	1		1	24	24	7
2010	54	1	1		2	1		1	19	24	5
2011	90	1	1		4	1		1	33	42	7
2012	86	1			2	1	1	1	30	40	10
2013	105	1			1			1	41	55	6
2014	109	1		2	1	1		1	56	40	7
2015	111	1			1	1	1	2	62	37	6
2016	141				2	2	1	1	96	34	5
2017	146	1			2	1		1	67	67	7
2018	112				1	1		1	47	57	5

Bestanden av stormåke har vært i økning her det siste tiåret, men synes nå å stabilisere seg. Jevnt over produseres det bra med unger i dette reservatet. Selv i 2017, hvor det var jevnt over dårlig produksjon i hele fylket, klarte sildemåkene på få mange unger på vingene her. I 2018 var det mer moderat hekkesuksess hos sildemåke. Holmen har vært en god reirplass for siland, men dessverre blir de fleste silandreirene predert og det blir stadig færre reir.

Rauna (Farsund kommune)

År	Sum	Gg	Hg	Ga	Æf	Ss	Ts	Tj	Sl	Fm	Sm	Gm	Sb	Mt	Rt
2009	3577	8	1	1	401	254		4	1	9	2274	572	49	1	2
2010	3203+	2	2	3	?	212		6	1	18	2600	310	45	4	
2011	3384+	4	3	3	?	236	3	5	1	34	2700	360	35		
2012	2646	4	2	1	348	252	8	6	1	6	1670	310	38		
2013	3144	5		2	348	200	8	7		10	2240	290	34		
2014	2632+	7	2	1	?	253	8	7	1	9	2025	290	29		
2015	2623+	4	1	1	?	264	8	7	2	4	2050	250	32		
2016	2965	5		1	310	254	11	6	1	7	2105	235	30		
2017	2478+	3		2	?	284	11	7	1	7	1700	440	23		
2018	2027+	2		3	?	231	10	7	1	2	1415	325	31		

De siste 20 årene har Rauna vært den desidert viktigste sjøfuglkolonien i Vest-Agder. Det går imidlertid svært dårlig for mange av hekkefuglene i dette reservatet.

Sildemåkebestanden er i sterk nedgang og i 2018 (1415 par) var bestanden kun 1/3 av størrelsen omkring årtusenskiftet (over 4000 par). De to siste sesongene har produksjonsmessig vært de dårligste noensinne for sildemåke på Rauna: Kun 0,32 (2017) og 0,12 (2018) ungfugl per hekkende par. Også ærfuglen er i sterk nedgang, og bestanden er trolig mer enn halvert det siste tiåret. For å minimere forstyrrelsen har ikke ærfuglreirene blitt telt opp de siste to sesongene, men tellinger av hanner og ungekull langs

Listastrendene tyder på at bestanden har fortsatt nedgangen siden forrige reirtelling i 2016. Hettemåke, splitterne, rødnebbterne og makrellterne har for lengst forsvunnet fra Rauna, og fiskemåken er på god vei til det samme. Gråmåke og svartbak klarer seg - enn så lenge - bedre. Det samme gjelder for begge skarveartene som har stabile bestander og produserer godt med unger. Dårlig næringstilgang er nok hovedårsaken til den dårlige produksjonen hos sildemåke i 2017 og 2018. Av lokale faktorer vil vi repetere at det er stort behov for å redusere beitetrykket fra får på Rauna. Hele øya er sterkt nedbeitet, slik at det finnes lite skjul for reir og unger i hekketiden. I 2018 var det rekordhøyt antall dyr på beite (57 sauer og lam). Kombinert med den ekstreme tørken denne sesongen resulterte dette i at alle beitedyrene ble tatt på land allerede omkring 20. juli fordi det da ikke var noe vegetasjon igjen på øya, selv brennesler og stranddrug var fullstendig nedbeitet.

Rødholmene (Flekkefjord kommune)

År	Sum	Æf	Sa	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2008	27	8				1	16	2
2009	33	4	1	1	1	2	19	5
2010	18	3		1		1	11	2
2011	?	?	?	?	?	?	?	?
2012	9	4		1		1	1	2
2013	?	?	?	?		?	?	?
2014	?	?	?	?		?	?	?
2015	?	?	?	?		?	?	?
2016	12	6		1			3	2
2017	18	11	1		2		1	3
2018	28	20	1	1				6

Også denne sjøfuglkolonien har nesten forsvunnet. De siste 10 årene er det stormåker og ærfugl som har hekket her. Tidligere var holmene dominert av fiskemåke og makrellterne. Den lille gråmåkekolonien har nå forsvunnet, og det er nå kun en håndfull par av svartbak igjen av måkefugler. Holmene ser fortsatt ut til å være en god hekkeplass for ærfugl, men tallene for de siste årene er basert på individtelling fra båt eller fastland. For å unngå forstyrrelse har vi ikke ønsket å gå på land for å telle reir.

Øvre og Nedre Svinholmen (Flekkefjord kommune)

År	Sum	Æf	Sa	Tj	Fm	Sm	Gm	Sb
2009	4			1		1	1	1
2010	4			1			3	
2011	1+			1			?	
2012	4			1			3	
2013	4			1			3	
2014	3						2	1
2015	4		1				2	1
2016	8	1	1	1	2		2	1
2017	2			1			1	
2018	4			1	1		2	

Etter at fiskemåkene og makrellternene forsvant fra disse holmene midt på 1990-tallet, har det vært lite hekkende sjøfugl her. Et tjeldpar og 1-3 gråmåkepar på den nedre holmen har stort sett vært standarden. På den øvre holmen har det ikke vært hekking på mange år, men i 2018 ruget et fiskemåkepar på et skjær sør for den øvre holmen (innenfor reservatet). Observasjonene de siste årene er gjort fra båt eller fra fastlandet (Abelsnes). I 2017 fikk ingen av hekkefuglene unger på vingene, mens hekkesuksess ikke ble undersøkt i 2018.

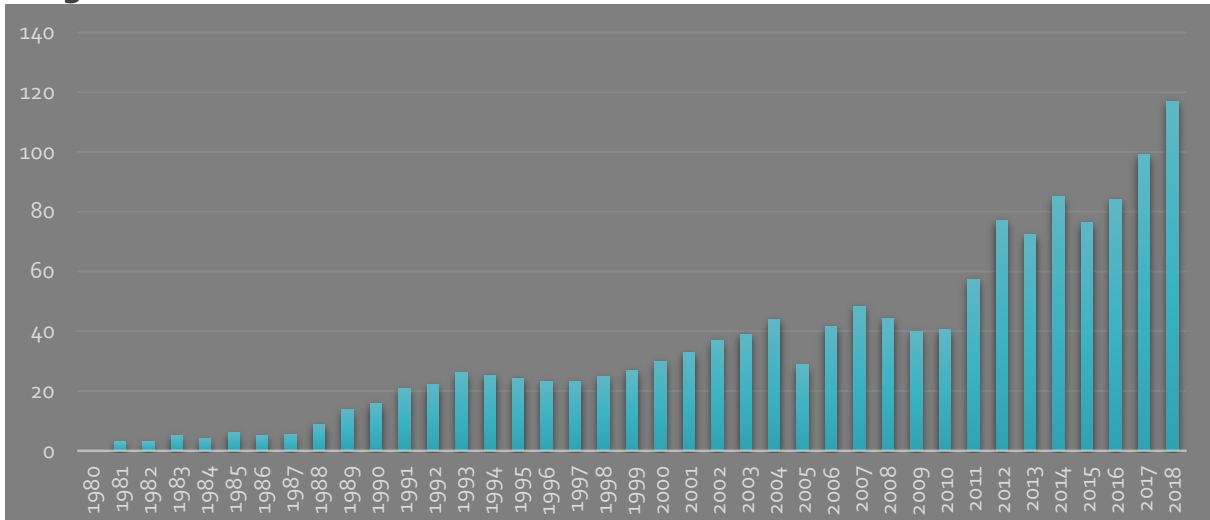
Rugende fiskemåke på Skotholmen i Mandal 27. juni 2018.

© Finn Jørgensen

Bestandsutvikling for utvalgte arter

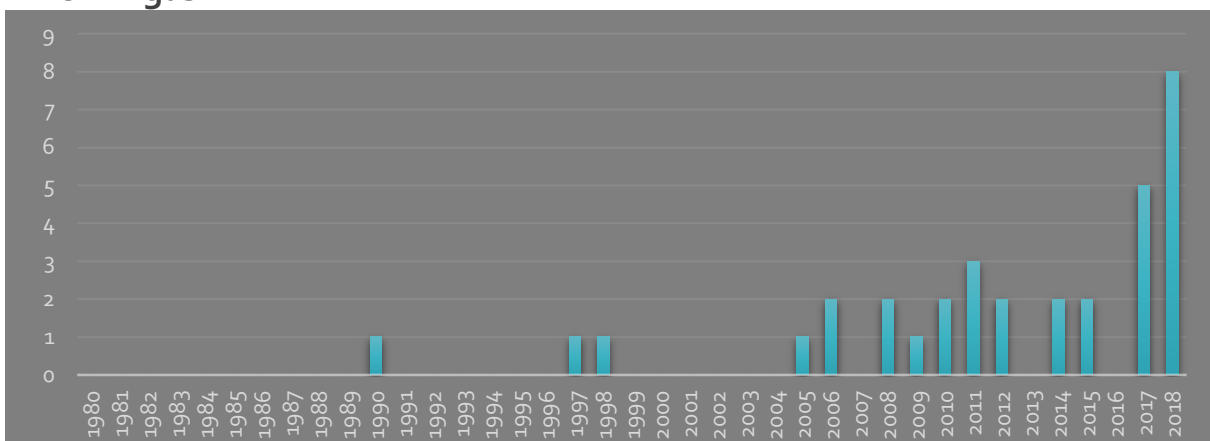
Her presenterer vi diagrammer over bestandsutviklingen for noen av de typiske hekkefuglene i Vest-Agders sjøfuglreservater. Diagrammene viser kun bestanden i de 32 sjøfuglreservatene. De fleste artene har også en betydelig bestand som hekker på ikke vernede lokaliteter, eller på lokaliteter som er underlagt annen type vern. I de reservatene der data mangler fra enkelte sesonger har vi bruk interpolerte verdier mellom år med bekreftede bestandsdata. Alle tall er oppgitt i antall par.

Grågås

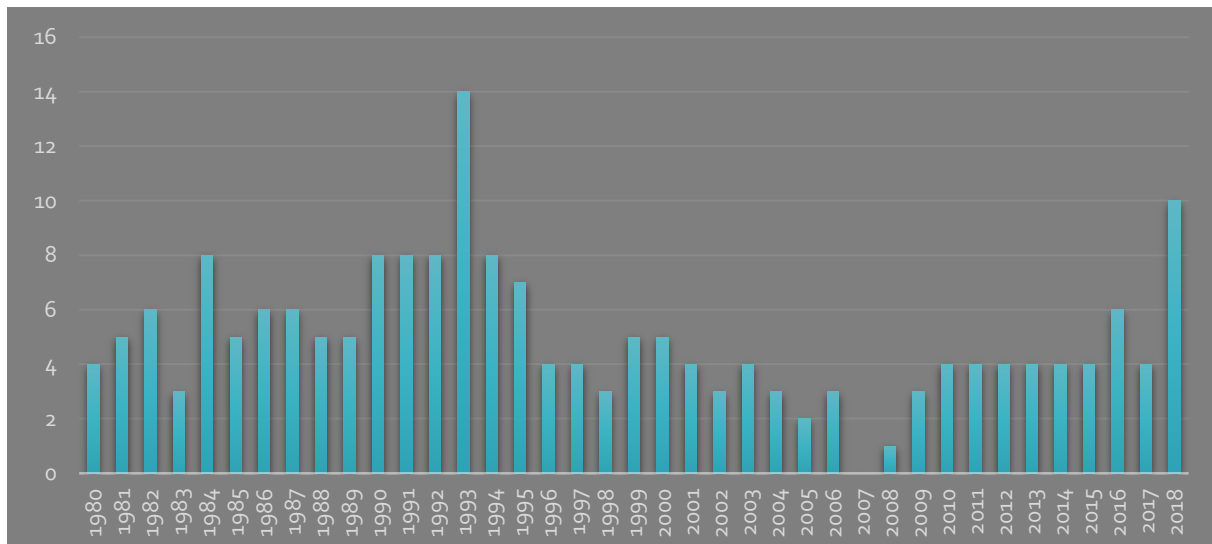
Grågåsa ble først registrert i østre deler av Mandals skjærgård i 1981, samtidig etablerte en ferskvannshekkende bestand seg på Lista. Siden har grågåsa spredt seg langs hele kysten, hvor den hekker både i skjærgården og ved ferskvann. Totalbestanden i Vest-Agder ble anslått til 200-300 par for få år siden, og er trolig fremdeles i vekst. Tallene fra reservatene i 2018 er blant annet basert på individtelling av grågjess fra to reservater: Oksø (Kr.sand) og Songvaar, Hellersøya og Kubbøya (Søgne). Sannsynligvis inkluderer disse tallene også en del ikke-hekkende fugler. Det reelle antallet hekkende grågås i sjøfuglreservatene ligger nok derfor i størrelsesorden 80-100 par.

Hvitkinngås

Det er gode bestander av hvitkinngås i begge våre nabofylker, men det har tatt overraskende lang tid for hvitkinngåsa å få fotfeste i Vest-Agder. De siste par årene virker det imidlertid som at dette nå er i ferd med å skje, ikke overraskende i den østre halvdel av fylket. Fem par ble registrert i sjøfuglreservatene i 2017 og åtte par i 2018. To ungekull ble registrert i reservatene i 2018 (Hellersøy/Kubbøy og Valløy). Det ble også observert ungekull på Grønningene i Søgne i 2017, og to kull samme sted i 2018.

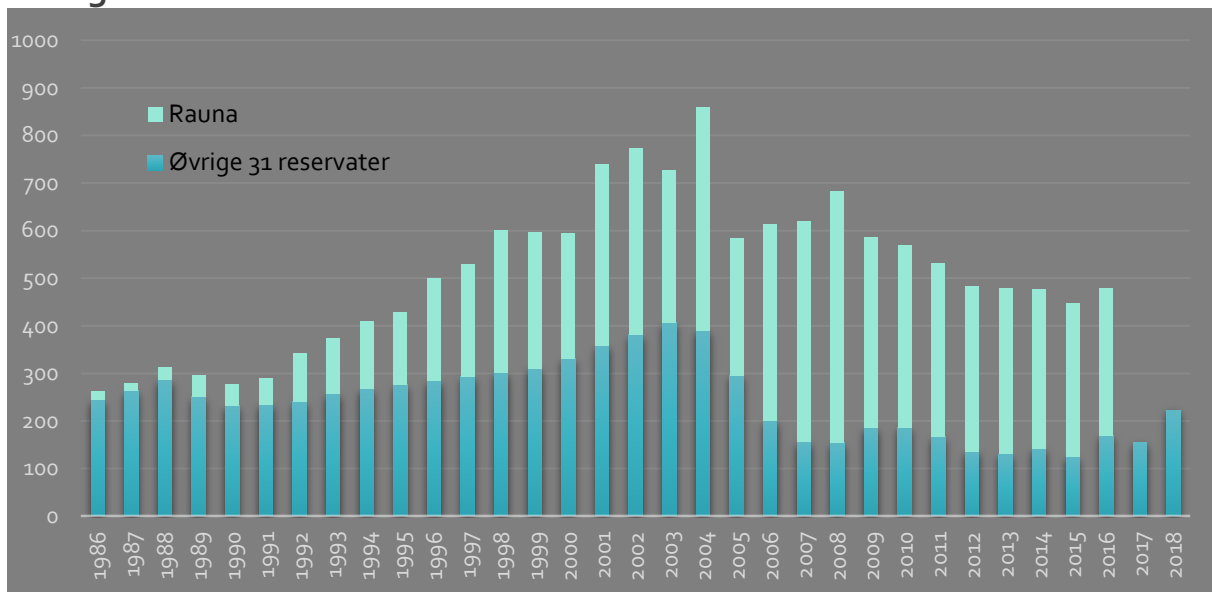
Gravand

Gravandbestanden i sjøfuglreservatene har lenge ligget på maksimalt 4-6 par, men i 2018 var antall registrerte par (10) på høyde med nivået på 1990-tallet. Det ble registrert to ungekull i 2017 (Hellersøy/Kubbøy og Rauna) med til sammen minst 12 unger, men kun fire av disse vokste opp. I 2018 ble det registrert tre ungekull (Oksø, Hellersøy/Kubbøy og Rauna), og i to av kullene vokste noen av ungene opp (til sammen seks unger).

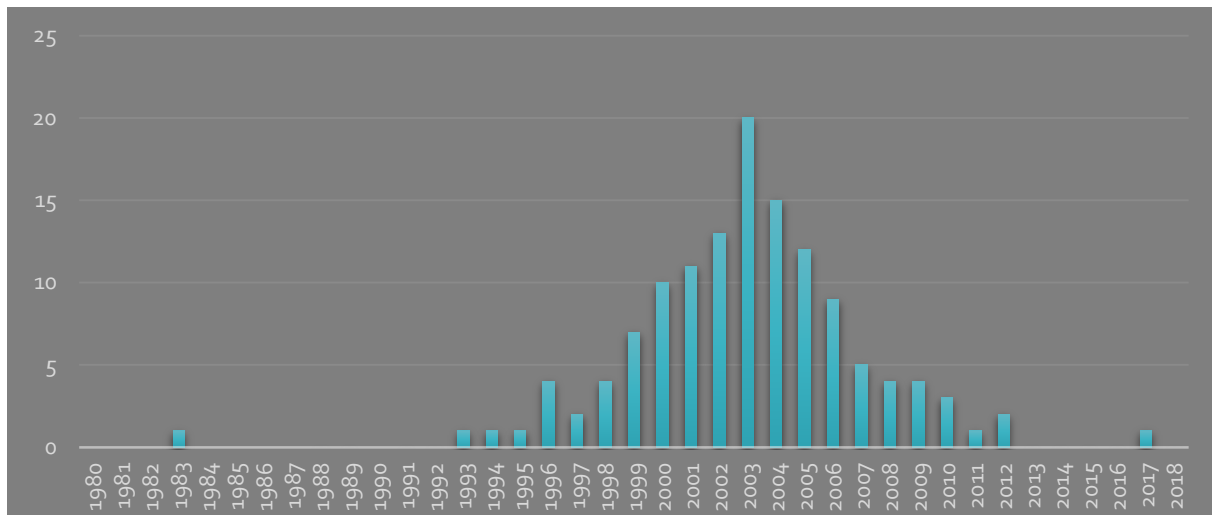
Totalbestanden av gravand i Vest-Agder ble anslått til 73-84 par i perioden 2012-15, hvorav 80 % på Lista – og bestanden har trolig vært ganske stabil over lengre tid (Olsen 2015). På Lista har det de to siste årene (2017-18) vært svært dårlig hekkesuksess: En god del unger har klekket ut, men svært få har vokst opp til flygedyktig alder.

Ærfugl

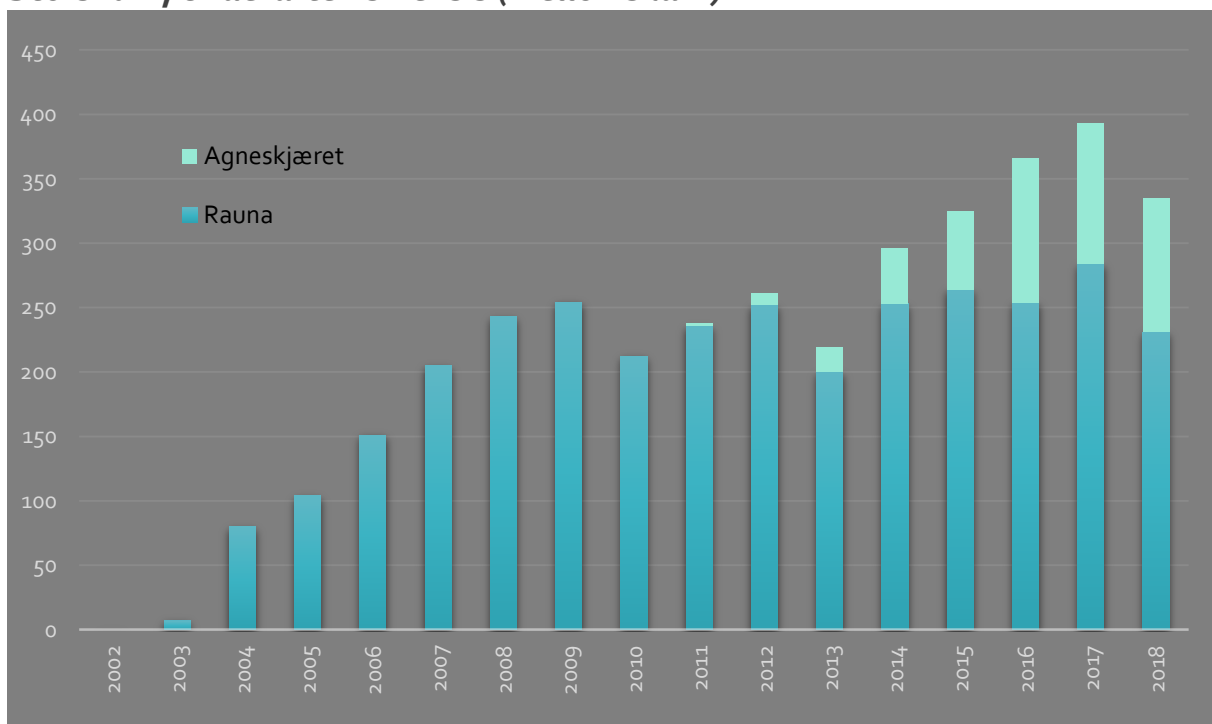
Diagrammet for ærfugl er mer usikkert enn for de andre artene som presenteres her. Grunnen er at det i mange reservater har gått mange år mellom hver gang ærfuglbestanden er tallfestet, det er derfor mange verdier som er interpolert frem over relativt lange perioder. Det er også brukt forskjellige metoder for å tallfeste ærfugl, både tellinger av hanner, hunner, ungekull og reir inngår i materialet som er brukt for å fremstille diagrammet. Frem til og med 1985 er tallmaterialet så svakt at vi har måttet utelate disse årene fra diagrammet. Den beste ærfuglserien er fra Rauna, hvor det er gjennomført fullstendige reirtellinger årlig, bortsett fra i 2010-11, 2014-15 og 2017-18. Ærfuglbestanden er i tilbakegang på Rauna, men hvor stor tilbakegangen har vært de siste årene vil ikke bli kjent før neste reirtelling utføres her, forhåpentligvis i 2019.

Havhest

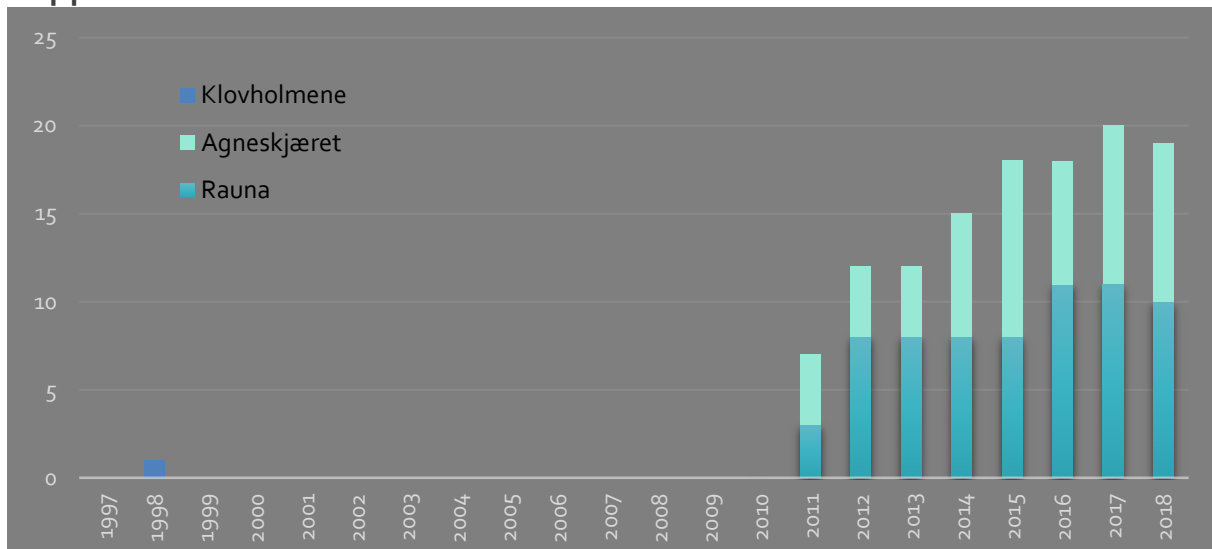
Havhesten har kun hekket på Markøy. Det ble sett havhest her allerede i 1983, men den ble først konstatert hekkende i 1993. Siden vokste bestanden frem til 2003 (20 par), for deretter å avta like raskt. Det ble ikke produsert flyvedyktige unger av havhest etter 2005, etter syv år uten produksjon takket de siste havhestene for seg i 2012. Uventet og gledelig var det derfor å registrere at et par var tilbake her i 2017, hvor de tilsynelatende ruget på samme reirhulle som det første paret i 1993. Hekkesuksessen ble dessverre ikke undersøkt. I 2018 var det dessverre nok en gang tomt for havhest til stede i den gamle kolonien på Markøy.

Storskarv, *underarten sinensis (mellomskarv)*

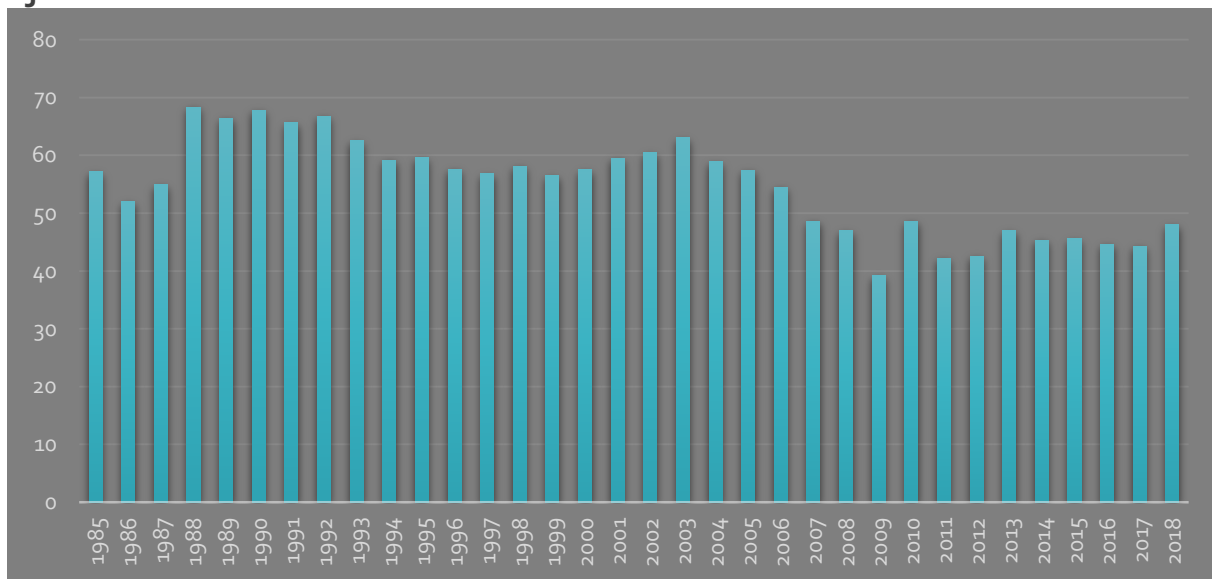
Mellomskarven koloniserte Rauna i 2003, bestanden her vokste raskt og har deretter stabilisert seg på omkring 250 par. Agneskjæret ble kolonisert i 2011 og denne kolonien vokste også raskt, hvorpå den nå ser ut til å ha stabilisert seg på i overkant av 100 par.

Toppskarv

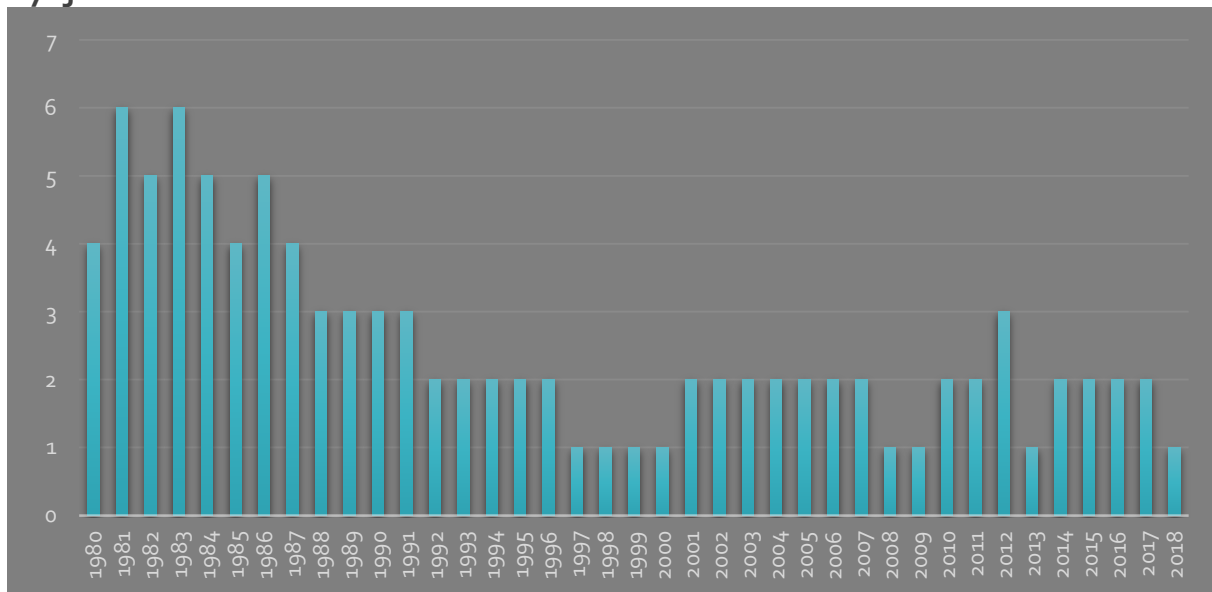
Første hekking i Vest-Agder var på Klovholmene i 1998, men til tross for at det vokste opp to unger så ble det med dette ene året her. Toppskarven begynte å hekke både på Rauna og Agneskjæret i 2011. Begge lokaliteter har begrenset med hekkemuligheter for denne arten som helst vil legge reirene skjult i storsteinet ur eller i fjellsprekker. På Agneskjæret så ligger flere av reirene nesten helt åpent på fjellhyller, mens toppskarvene på Rauna stort sett hekker i kunstige hus laget av drivved og stein. Det var de to siste sesongene henholdsvis 11 og 10 reir på Rauna. På Agneskjæret var det ni reir både i 2017 og 2018.

Tjeld

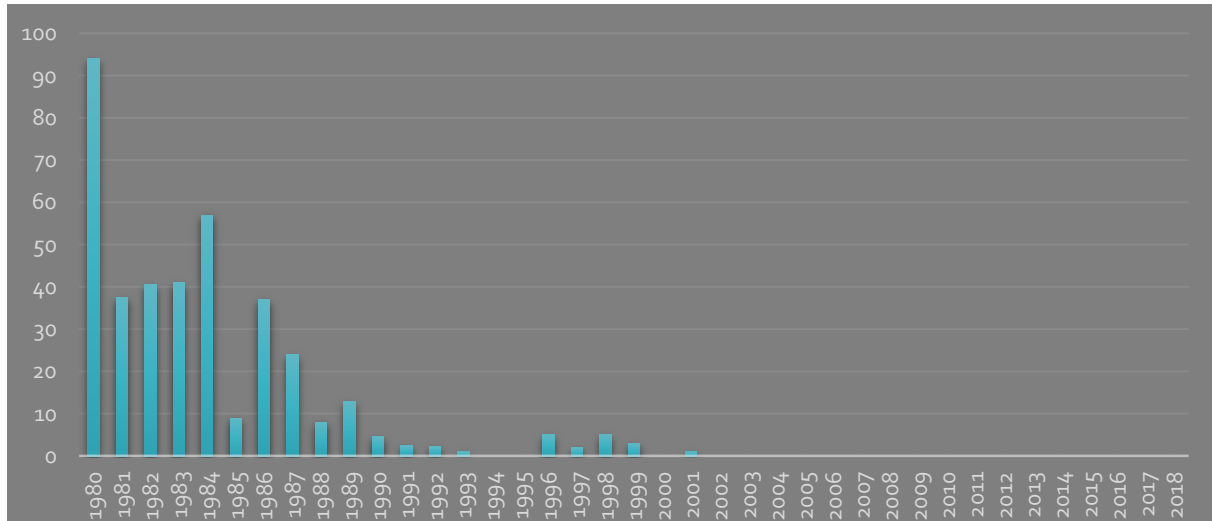
Fra Mandal og Lindesnes har vi ikke data fra før 1985, diagrammet viser derfor bare fra 1985 og fremover. Trenden for bestanden i sjøfuglreservatene gikk svakt nedover frem til 2009, men ser nå ut til å ha stabilisert seg på 40-50 par. Det ble registrert 37 par tjeld i 2017, men tradisjonelle hekkeplasser på Oksø, Songvaar, Hellersøya og Kubbøya, samt Guleholmane ble ikke undersøkt. I 2018 var det med et par unntak gode tall på tjeld og 45 par ble da registrert i reservatene.

Tyvjo

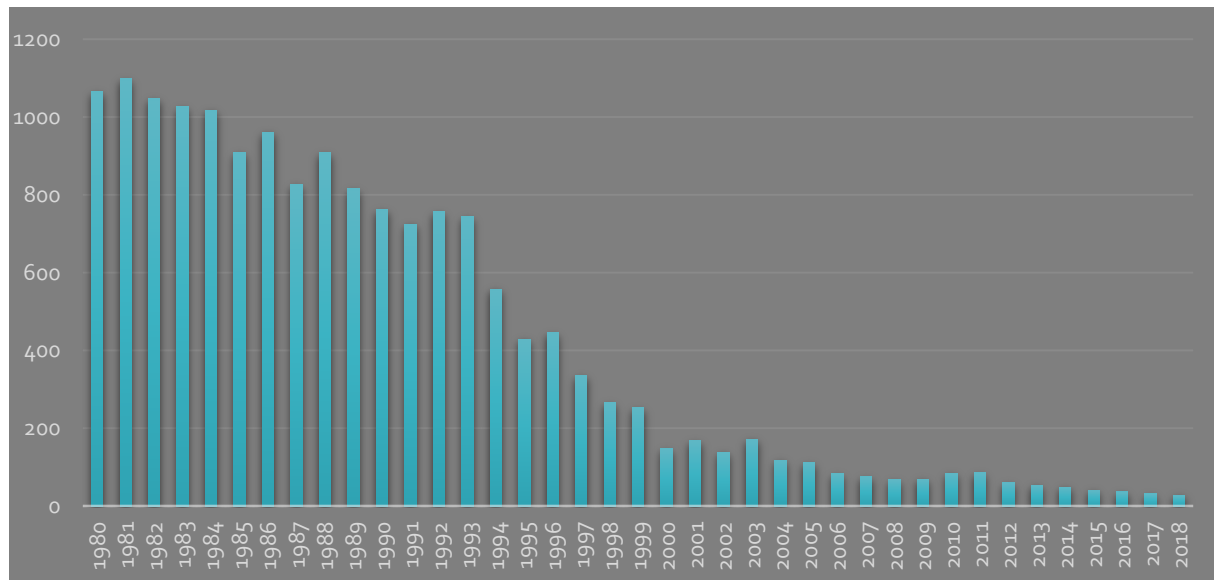
Ved vernetidspunkt hekket det tyvjo på Songvaar (opptil 2 par), Søndre Eggvær (opptil 2 par), Skjøringen og Slettingen. Fra 1993 og fremover har det vært et årvisst par på Songvaar, mens paret som hekker innenfor sjøfuglreservatet på Skjøringen har vært litt til og fra. Det finnes et mer stabilt par på den nordre delen av Skjøringen, utenfor reservatet. I 2017 var det hekking både på Songvaar og innenfor reservatet på Skjøringen, mens det i 2018 kun var tyvjo på Songvaar. Utenom reservatene har det vært to par både i 2017 og -18, så totalbestanden ligger på 3-4 par og fremtiden ser ikke så lys ut for denne arten heller.

Hettemåke

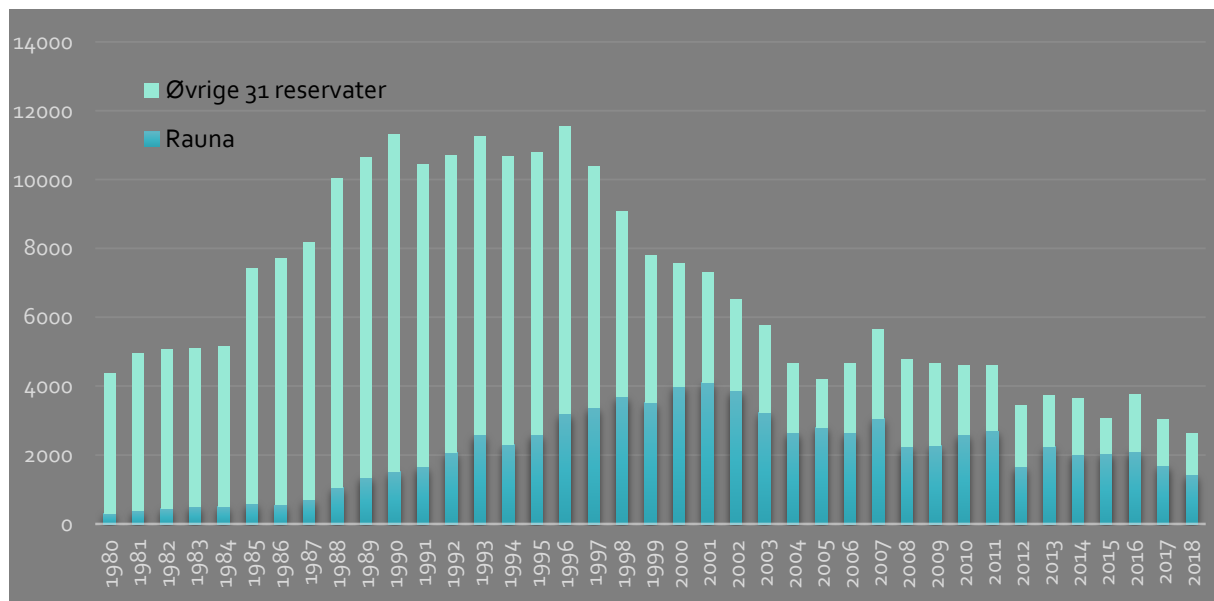
På 1980-tallet hekket hettemåken i en del sjøfuglreservater i Kristiansand, Farsund og Flekkefjord: Gåseholmen og Slettholmen, Skjede, Jakobs-, Lille- og Rundholmen, Terneholmen, Rauna og Rødholmene. Det er nå hele 18 år siden denne arten hekket for siste gang i sjøfuglreservatene. Stort bedre har det ikke gått dersom en ser på totalbestanden i hele Vest-Agder: Arten har utgått som hekkefugl fra hele vestre og midte delen av fylket og finnes nå bare på noen ytterst få lokaliteter i Søgne og Kristiansand kommuner. Minst 58 par ble registrert hekkende i disse to kommunene i 2017 og minst 59 par i 2018. Dette er bare litt mindre enn i 2016 (66 par), men svært lite sammenliknet med f.eks. totaltellingen i 1993 (1016 par). Hettemåken står i fare for å bli den neste måkefuglen som forsvinner helt som hekkefugl fra Vest-Agder. Se neste kapittel for detaljer om forekomsten i 2017 og -18.

Fiskemåke

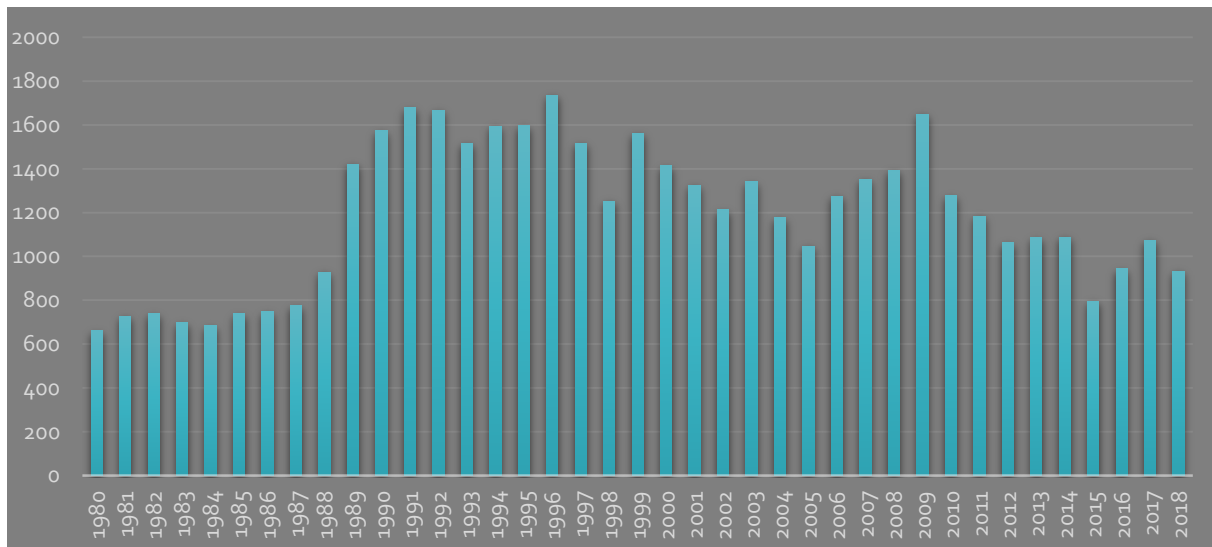
Fiskemåken vil sannsynligvis også være borte fra sjøfuglreservatene i løpet av få år, da det fremdeles ikke er noe som tyder på at nedgangen skal stoppe opp. Nye bunnrekorder settes hvert år. I 2017 ble det kun registrert 32 par og dette tallet gikk ned til bare 28 par i 2018. En tredjepart av disse parene finnes i den eneste virkelige kolonien, på Grønningen. Dette er også den eneste lokaliteten som har hatt noen produksjon å snakke om de siste 13 årene. Til tross for dette er antall par i denne kolonien redusert med hele 75% bare siden 2010.

Sildemåke

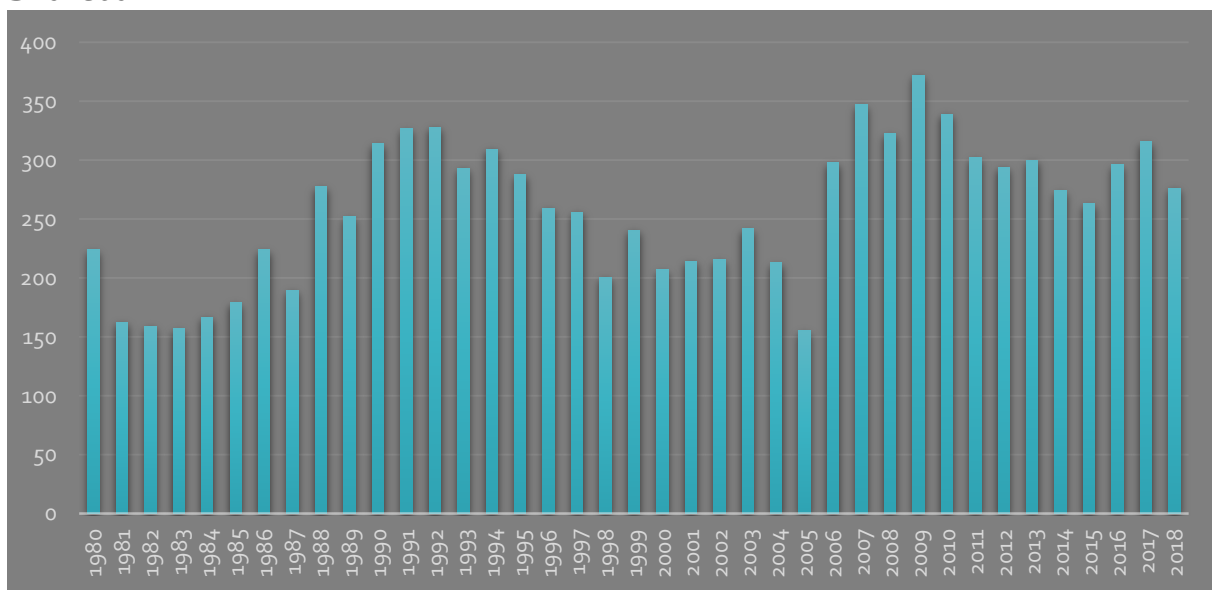
Angående diagrammet over sildemåkens bestandsutvikling må det bemerkes at de første fem årene (1980-84) nesten utelukkende er basert på individtelling. Når NOF startet opp med reirtelling i 1985 så viste det seg at individtellingene gav feil estimat (50 % for lavt i de koloniene der begge metoder ble brukt). Det reelle antallet par i perioden 1980-84 er nok derfor 6000-7000 par, og spranget som vises fra 1984 til 1985 skyldes i stor grad endret metode og ikke reell vekst. Bestanden har vært i mer eller mindre kontinuerlig nedgang de siste 20 årene. Enkelte år kan en se noe bedre hekketilslag som følge av god næringstilgang (senest i 2016), men trenden over lengre tid er likevel nedslående. Den desidert største kolonien på Rauna, som huser mer enn halvparten av bestanden, er redusert med hele 65 % siden årtusenskiftet. Sildemåkebestanden er derfor på et historisk lavmål og tallene for de to siste årene er de laveste som noensinne er registrert: 3060 par i 2017 og 2629 par i 2018.

Gråmåke

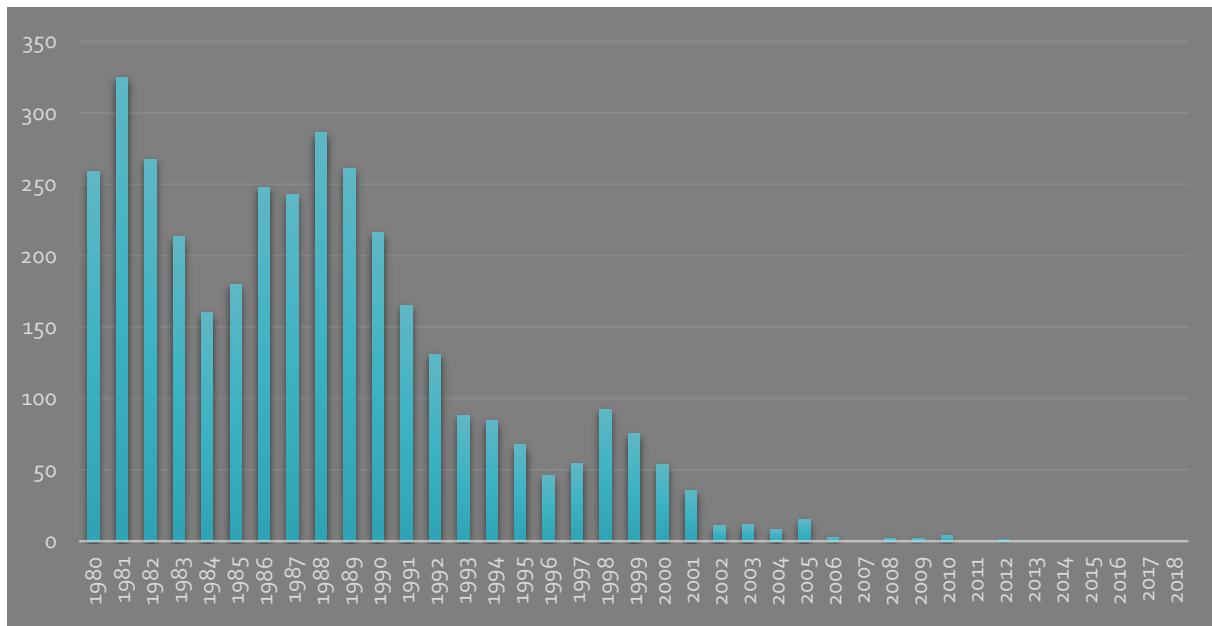
Også diagrammet for gråmåke kan være påvirket av underestimert på 1980 tallet. Det store spranget mellom 1988 og 1989 skyldes i hvert fall nesten i sin helhet at estimatet for Markøy ble oppjustert fra 150 til 500 par da gikk over fra individtelling fra båt til reirtelling og ringmerking her. Siden har bestanden svingt litt fra år til år, men med svak negativ langtidstrend. Det ble registrert 1074 par i 2017 og 933 par i 2018.

Svartbak

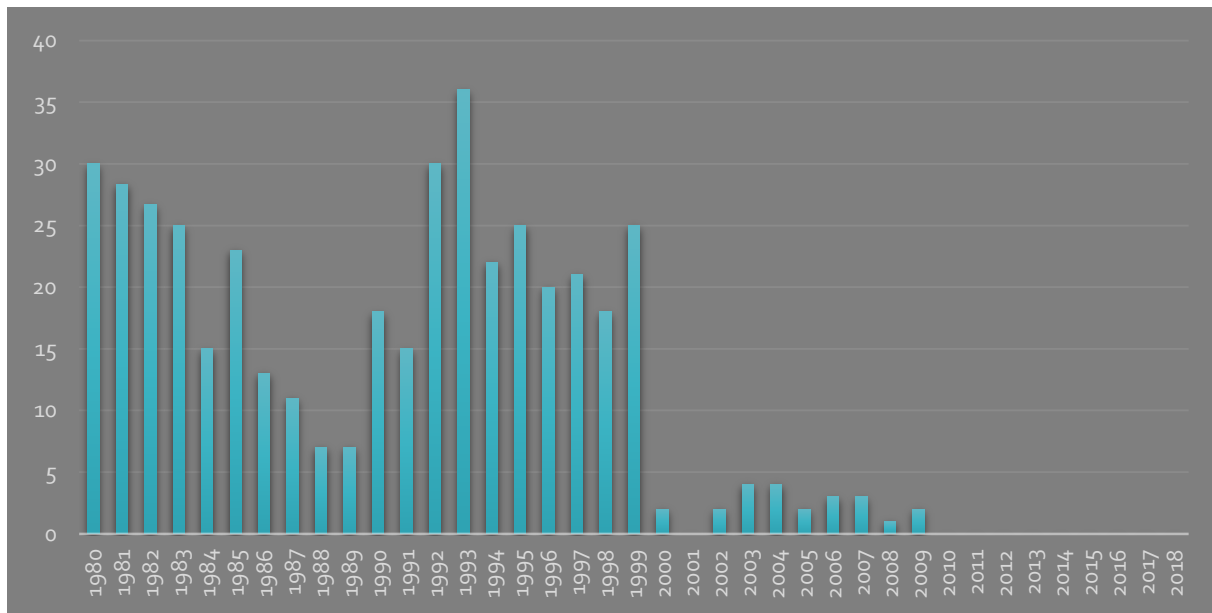
Svartbakbestanden har også gått i bølger, med siste topper i 2009 og 2017. Bestanden svinger omkring 300 par og ser ut til å være livskraftig og stabil på et høyt nivå, historisk sett. Svartbaken er den mest utbredte hekkefuglen i Vest-Agders sjøfuglreservater: Arten ble registrert hekkende i henholdsvis 29 og 28 av de 32 sjøfuglreservatene i 2017 og 2018.

Makrellterne

For makrellterna sin del kan en ikke si annet enn at arten ser ut til å være permanent utgått fra sjøfuglreservatene, etter at vi nå har hatt seks år helt uten hekking. Når det gjelder artens totale bestand og utbredelse så har den i mange år vært helt borte fra kysten vest for Lindesnes, og vestgrensen for artens utbredelse synes å flytte seg stadig lengre østover. Gledelig har der derfor vært å registrere at vi de tre siste årene (2016-18) har fått en liten re-etablering på Sveigeholmen i Flekkefjord (ikke vernet), første sikre hekking siden 2009 i denne kommunen. Ellers var det de to siste årene som vanlig ingen hekkende makrellterner vest for Lindesnes, og det går fremdeles veldig dårlig i Mandal (seks par i 2017 og sju par 2018). I Søgne og Kristiansand holder makrellterna stand. Det henvises til egen tabell i neste kapittel for detaljerte opplysninger om kolonistørrelser og hekkesuksess..

Rødnebbterne

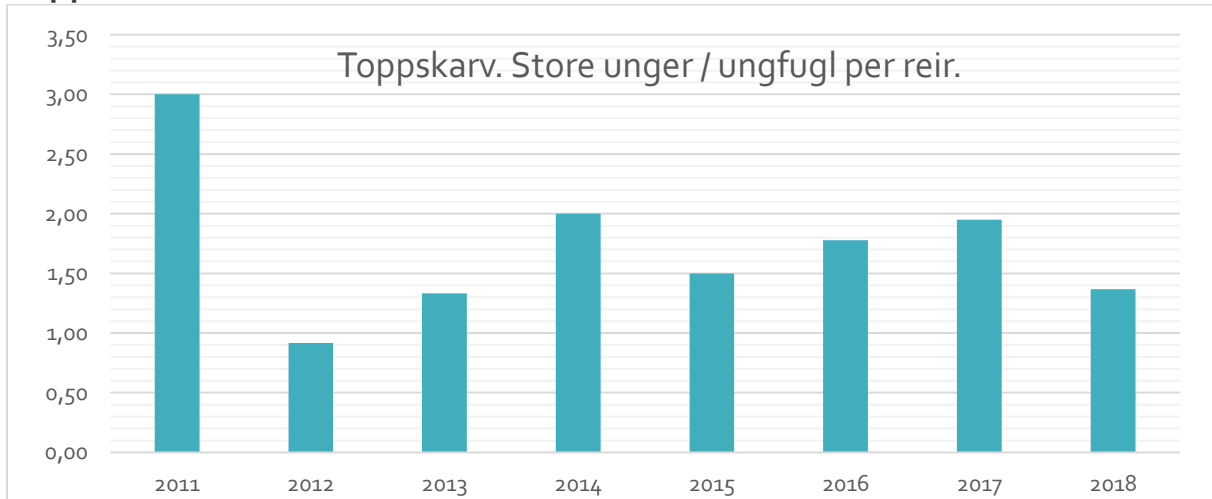

Rødnebbterna kan regnes som utgått som hekkefugl i Vest-Agder. I sjøfuglreservat-sammenheng hekket denne arten stort sett bare på Rauna og siste hekkefunn her var i 2009. Tidligere har rødnebbterne også hekket på flere andre lokaliteter i hele fylket, men hyppigst på Lista. Siste hekkeplass var imidlertid på Rauna.

Hekkesuksess for utvalgte arter

Her presenterer vi hekkesuksessen for de artene der vi har et noenlunde godt materiale på dette. Arter som forflytter seg rundt med ungekullene, det vil si ender og gjess, er vanskelig å følge opp frem til flygedyktig alder uten å dekket et stort sammenhengende område. Dette er ikke gjort i forbindelse med overvåkingen av sjøfuglreservatene. I forbindelse med SEAPOP prosjektet har vi imidlertid en lang dataserie på ærfuglens hekkesuksess langs Listastrendene, der kullene i stor grad er klekt ut på Rauna.

Toppskarv

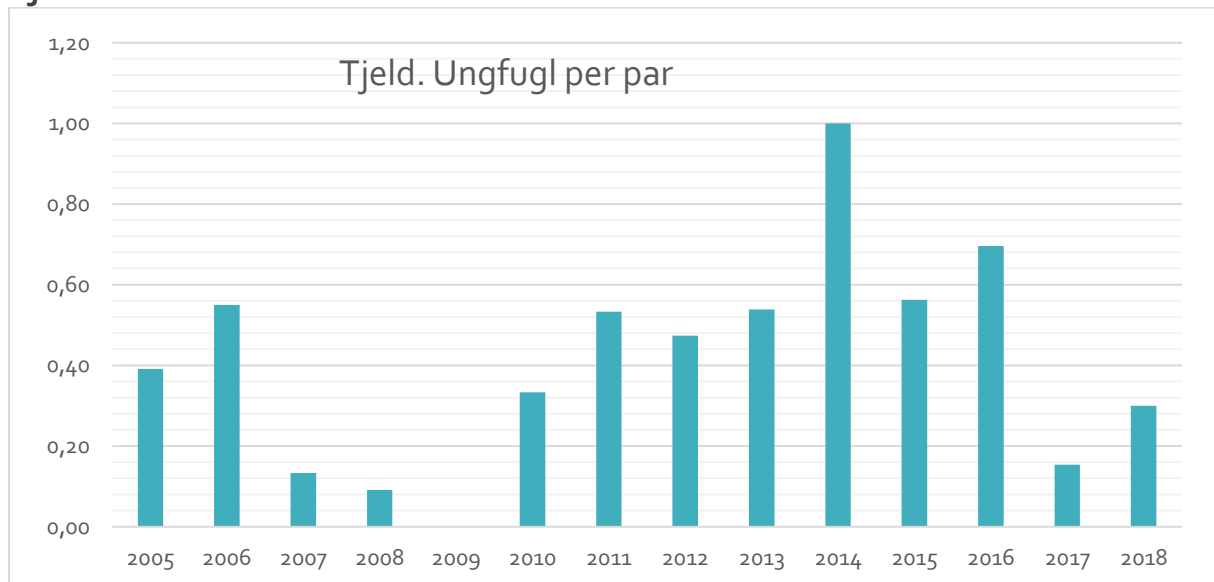
Det ble et gjennomsnittlig produksjonsår for toppskarven i 2017 og 2018. Produksjonen på Rauna ble bekreftet til 19 ungfugl (11 reir) i 2017 og minst 11 ungfugl i 2018 (10 reir). På Agneskjær var det ni reir begge årene og produksjonen ble anslått til hele 20 ungfugl i 2017 og 15 ungfugl i 2018.

Storskarv, underarten sinensis (mellomskarv)

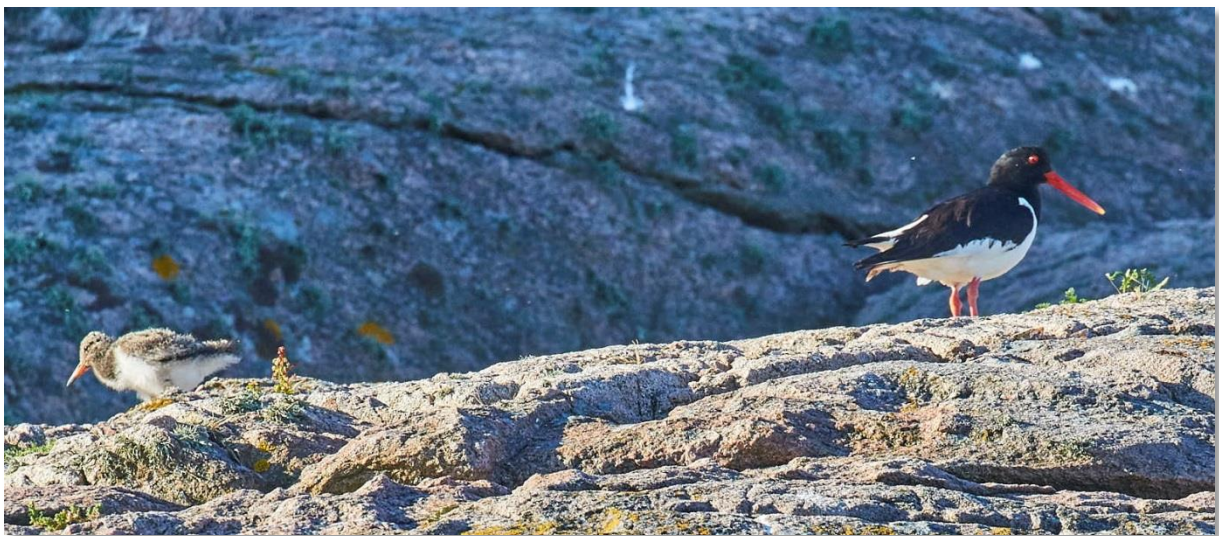

Minst 500 unger vokste opp på Rauna i 2017, og minst 384 ungfugl i 2018. På Agneskjær ble produksjonen minst 148 ungfugl i 2017 og minst 120 ungfugl i 2018. Dette gav samlet sett en nokså gjennomsnittlig produksjon på henholdsvis 1,65 og 1,50 ungfugl per hekkende par. Sammenliknet med måker så har skarvene større voksendødelighet og de må derfor produsere flere ungfugl hver sesong for å opprettholde bestanden.

Tjeld

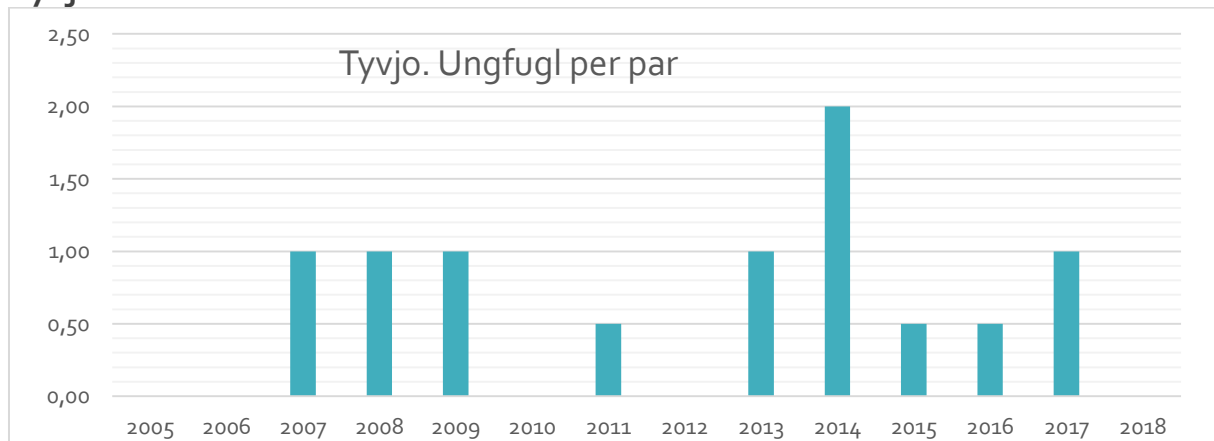

Tjelden har slitt med dårlig produksjon i sjøfuglreservatene, til tross for dette synes bestanden å ha vært noenlunde stabil de siste ti årene. Tjelden lever lenge og er svært trofaste mot sin faste hekkeplass, en må derfor ha lange tidsserier for å se noen sammenheng mellom hekkesuksess og bestandsutvikling. Når det gjelder kvaliteten av vårt datagrunnlag på tjeldens produksjon, må det bemerkes at i årene 2007-2009 ble hekkesuksessen kun undersøkt hos 11-15 par, hovedsakelig vest for Lindesnes. I 2017 ble hekkesuksess undersøkt hos bare 13 par, og disse fikk kun frem to ungfugler. I 2018 ble hekkesuksessen undersøkt hos 20 par og disse produserte seks ungfugler. Det må bemerkes at i 2017 så hekket 11 av de 13 parene med kjent hekkesuksess vest for Lindesnes, så produksjonstallet for 2017 er neppe representativt for alle sjøfuglreservatene.

Tjeld med en halvstor unge på Bjørnen den 26. juni 2018. Paret som hekket i dette sjøfuglreservatet fikk frem to unger dette året. © Finn Jørgensen

Tyvjo

To par hekket i reservatene 2017: Paret på Songvaar hadde mislykket hekking. Vestre del av Songvaar, hvor tyvjoen hekker, er etter vårt syn for sterkt beitet av får og vi mener at dette er en mulig faktor som har medvirket til at tyvjoen ikke har fått frem unger her de siste årene. Paret som hekket på den vernede delen av Skjørningen klarte imidlertid å få frem to unger som ble ringmerket og forhåpentligvis kom på vingene. I 2018 var det kun tyvjo til stede på Songvaar (observert av lokale), men ingen unger ble registrert. Utenfor sjøfuglreservatene så var det et par som hekket på den nordlige delen av Skjørningen både i 2017 og 2018, begge årene var det mislykket hekking her. Også på den faste hekkeplassen på Brattholmen ved Udøy var det par til stede både i 2017 og 2018, men heller ikke her ble det ungeproduksjon noen av årene. På totaltellingen i 1993 ble det registrert åtte par, men bestanden var allerede redusert på dette tidspunktet. Fire-fem par i hele Vest-Agder har vært nokså normalt de siste årene. 2017 var i så måte et «normalår» med fire hekkepar, mens kun tre hekkepar i hele fylket i 2018 var ny bunnrekord for arten.

Tyvjopar på Hilletunga i Mandal 1. juli 2012. Denne tradisjonelle hekkeplassen for tyvjo har nå stått tom i flere år. © Finn Jørgensen

Hettemåke

Hettemåken har som tidligere nevnt utgått fra sjøfuglreservatene for mange år siden, mens de store koloniene på Lista forsvant allerede på 1990-tallet. Nå for tiden er hettemåkens hekkeutbredelse i Vest-Agder begrenset til et fåtall lokaliteter i Søgne og Kristiansand. Vi sjekket alle de tradisjonelle hekkeplassene for hettemåke både i 2017 og -18, og regner med at vi fikk med oss det meste.

Det ble registrert minimum 58 par i 2017 og minimum 59 par i 2018. Produksjonen var svært god, minst 81 unger (1,47 ungfugl/par) kom på vingene i 2017 og minst 85 (1,44 ungfugl/par) i 2018. Det betyr at hettemåken holder noenlunde stand i våre to østligste kommuner, sammenliknet med følgende registreringer på 2000-tallet: 48 par i 2002, 74 par i 2006, 93 par 2007-08 og 66 par i 2016. Detaljer om hver enkelt hekkeplass er vist i tabellene under:

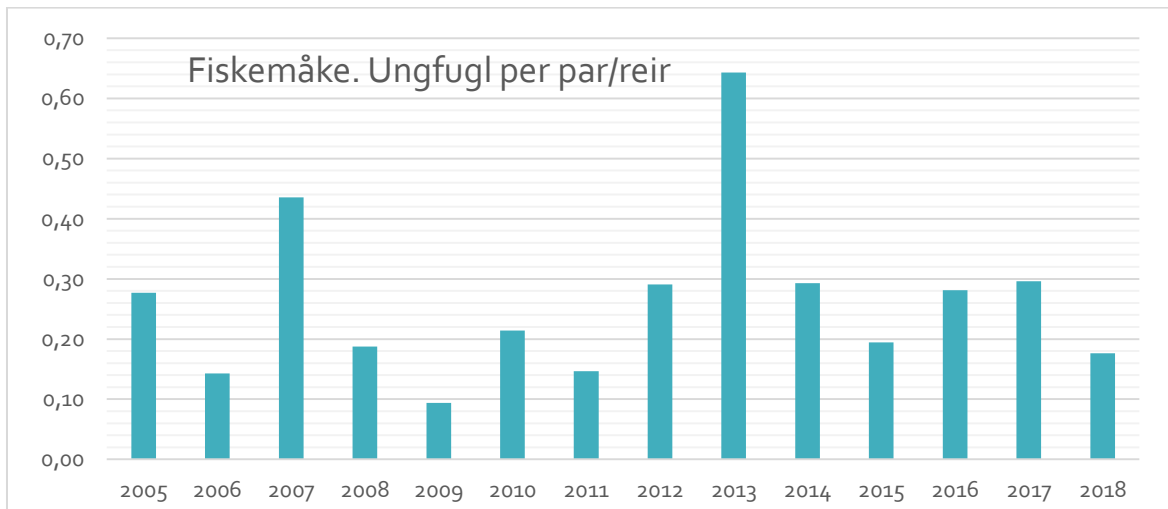
Lokalitet	Kommune	Bestand	Prod.	Kommentar
Leirkilen, Kussevika	Søgne	15	29	2/5: 34 ind., 11/5: Min. 23 ad., hvorav min. 15 ruget, 11/7: 11 ad. + 29 unger (alle trolig flygedyktige)
Ringskjær, Møvig	Kr.sand	1	1	En rugende 23/5-10/6, 2 flygedyktige unger 5-6/7
Ternevika, Møvig	Kr.sand	1	1	En rugende 27/5-1/6, 1 flygedyktig unge 17-19/7
Kaga (Flyndra), Kjosbukta	Kr.sand	1	0	Rugende 23/5, varslende 28/5, hekking mislykket
Trandleholmen, Fidjekilen	Kr.sand	3	ukjent	4/6: Et par med unger og 2 rugende
Trandleskjær, Fidjekilen	Kr.sand	12	23	4/6: 12 rugende, 2/7: 23 flygedyktige unger
Sodefjedkilen	Kr.sand	25	27	14/5: 20-25 ind. på reir, 19/6: 42 unger på østre skjær, 5/7: 27 unger på nordøstre holme

Hettemåke i Vest-Agder 2017, estimert hekkebestand og produksjon.

Lokalitet	Kommune	Bestand	Prod.	Kommentar
Leirkilen, Kussevika	Søgne	18	29	14/5: min. 18 par ruget, 28/6: 16 ad. + 29 unger, alt fra flygedyktige til store unger.
Ternevika, Møvig	Kr.sand	3	4	5/6: 3 ad., hvorav 2 tilsynelatende rugende + kull m/3 små unger, 13/7: 4 ungfugl på sjøen utenfor hekkeholmen
Trandleskjær, Fidjekilen	Kr.sand	15	26	25/5: 15 ind. ruget, 4/6: 26 unger, de fleste kom på vingene etter hvert.
Sodefjedkilen	Kr.sand	23	26	25/5: 23 ind. ruget, 4/6: 26 unger, de fleste så ut til å vokse opp etter hvert.

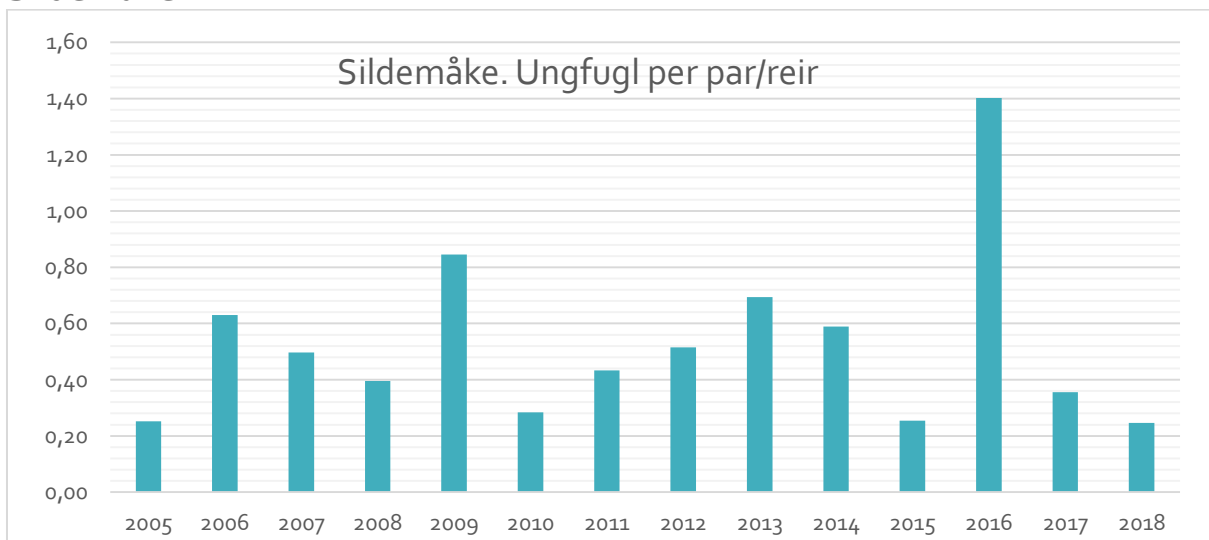
Hettemåke i Vest-Agder 2018, estimert hekkebestand og produksjon.

Fiskemåke

Det har vært en gjennomgående svært lav produksjon hos fiskemåkene, bortsett fra i 2013 da en god produksjon på Grønningen dro opp produksjonstallet. Også de to siste årene har vært dårlige: I 2017 ble hekkesuksess undersøkt hos 27 av 32 registrerte par. Disse fikk kun åtte unger på vingene. Enda dårligere var det i 2018 da produksjonen er kjent hos 17 av 28 par. Kun 3 ungfugl kom da på vingene, alle på Grønningen. En slik gjennomgående dårlig produksjon er langt fra god nok til å opprettholde bestanden, og dette er hovedårsaken til at fiskemåken etter hvert forsvinner helt fra sjøfuglreservatene.

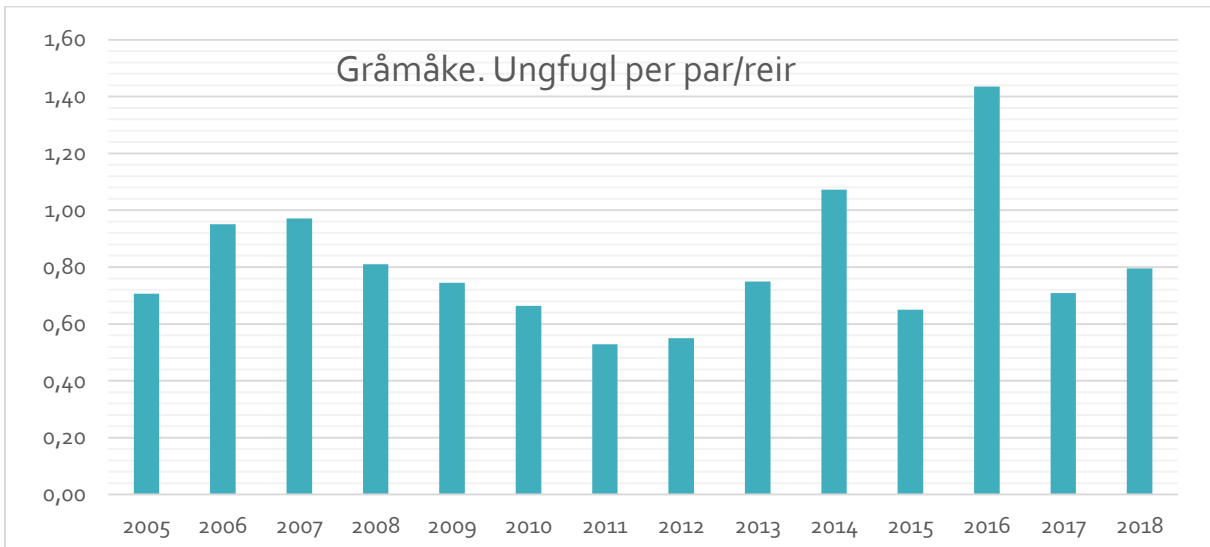
Sildemåke

Produksjonen hos sildemåke varierer med næringstilgangen. I løpet av de foregående 12 årene har det kun vært to skikkelig gode år (2009 og 2016). De to siste årene har vært svært dårlige. Produksjonen ble tallfestet hos samtlige hekkepar begge årene: 0,36 ungfugl/par i 2017 (3058 par) og 0,25 ungfugl/par i 2018 (2629 par). Den viktigste kolonien på Rauna, som huser over halvparten av sildemåkebestanden i sjøfuglreservatene, hadde dårlig hekkesuksess i 2017 (0,32 ungfugl/par) og den dårligste produksjonen som noensinne er registrert i 2018 (kun 0,12 ungfugl/par). Totalt sett kom omkring 1100 ungfugl på vingene i 2017 og bare omkring 650 i 2018. Det er en del variasjon mellom de forskjellige koloniene: Noen produserer brukbart med unger, andre har hatt fullstendig sammenbrudd og ikke produsert en eneste unge. Sildemåken er svært spesialisert og dårlig næringstilgang er nok derfor hovedårsaken til dårlig hekkesuksess. Vi mener også at lokale forhold spiller inn; som for eksempel menneskelig forstyrrelse på hekkeplassen og predasjon. En aktuell faktor, som vi flere ganger tidligere har påpekt, er det harde beitetrykket i flere av sjøfuglreservatene.

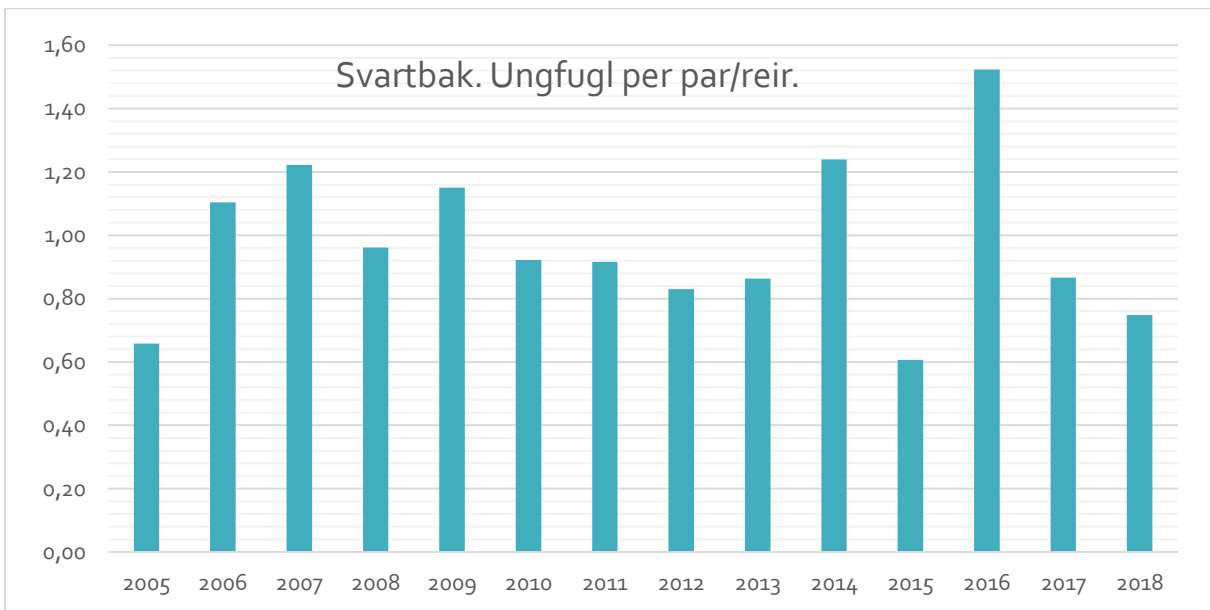
Dette har medført at den høye vegetasjonen som sildemåken ofte prefererer som hekkebiotop har forsvunnet fra flere viktige kolonier, deriblant på Rauna.

Gråmåke

Gråmåken er mer tilpasningsdyktig i næringsveien og produksjonen varierer derfor ikke like mye som hos sildemåken. Vi har hatt flere gode hekkesesonger de siste 12 årene. Det var totalt sett også brukbar hekkesuksess begge de to siste årene: 0,71 ungfugl/par (produksjonen kjent hos alle de 1069 parene) i 2017 og 0,80 ungfugl/par (produksjonen kjent hos 929 av 933 par).

Svartbak

Svartbaken er en typisk opportunist med allsidig næringsgrunnlag, selv om enkelte par spesialisere seg på en type næring. Dette vises igjen på hekkesuksessen, som stort sett har vært god: Gjennomsnittlig produksjon de siste 14 sesongene har vært hele 0,97 ungfugl per hekkende par. Resultatet for de to siste sesongene ligger litt under dette gjennomsnittet, men må likevel betegnes som brukbar: I 2017 ble hekkesuksess undersøkt hos 276 av 287 registrerte par, og 239 ungfugl ble registrert (0,87 ungfugl/par). I 2018 ble hekkesuksess undersøkt hos 266 av 276 par, og 199 ungfugl ble registrert (0,75 ungfugl/par).

Makrellterne

Selv om det ikke hekker makrellterner i sjøfuglreservatene lengre så forsøker vi å holde kontroll på bestanden som fremdeles finnes utenfor reservatene. Tabellene som følger viser alle hekkinger av makrellterne som ble registrert i 2017 og -18. Vi regner med at de aller fleste koloniene ble registrert. Skjærgården i våre to østligste kommuner ble systematisk gjennomført begge år i forbindelse med pågående prosjekt som kjøres i felleskap av Agder Botaniske Forening (ABF), Norsk Ornitologisk Forening, Kristiansand Lokallag (NOF-KL) og Norsk Zoologisk Forening (NZF) og Norsk Entomologisk Forening (NEF). Uten tilgang til data fra prosjektet hadde vi ikke vært i nærheten av den dekningsgraden vi har hatt de siste tre årene.

Når det gjelder estimatene på hekkebestanden så er disse basert på rugende fugler og/eller antall voksne individer som er registrert på hver enkelt lokalitet. Alle observasjoner er gjort fra nærliggende fastland / holmer eller fra båt. For ikke å forstyrre de hekkende ternene så er det ikke gjort forsøk på å gå i land på hekkeplassene i rugetiden for å telle reir. Dette gjør at bestandsanslagene ikke nødvendigvis er helt korrekte, men mer en kvalifisert vurdering basert på de erfaringer vi har med makrellternekolonier.

Når det gjelder produksjonsestimatene så er disse også stort sett basert på observasjoner gjort på avstand (båt eller nærliggende holme/fastland). I enkelte tilfeller er det gjort ilandstigninger for å ringmerke unger og få et mer nøyaktig tall på ungeproduksjonen. I større kolonier viser det seg da ofte at produksjonen er større enn det som kan sees på avstand. De fleste produksjonstallene er flyvedyktige unger, men vi har også valgt å regne store/nesten flyveferdige unger med i produksjonstallene der hvor vi mangler tall på flyvedyktige unger.

Lokalitet	Kommune	Bestand	Prod.	Kommentar
Sveigeholmen	Flekkefjord	7	11	19/6: 7 par, hvorav 5 ruget og et hadde unger, 18/7: 5 ad. + 2 juv. + 1 halvstor unge igjen i kolonien. Også observert 3 par m/2+3+3 juv utover i fjorden som sansynligvis kommer herfra.
Vestre Skjær, Ramslandsvågen	Lindesnes	1	0	8/6: 1 ad. Ruget, 27/6: 1 ad. Varslet litt. Sett mate unge tidligere, men det hadde også gått dårlig med fiskemåkene her.
Njerveskjæran	Lindesnes	25	0	8/6: 20 rugende par observert, trolig nærmere 25 par. 15/6: Min. 9 rugende par. Kolonien ble etter hvert forlatt og ingen unger kom på vingene.
Selvoien	Lindesnes	25	43	27/6: Rundt 25 par. 3-4 døde små pull funnet ellers var de i fin form. 43 unger ringmerket. Fremdeles 6-8 reir med egg.
Gismerøya	Mandal	1	Ukjent	Varslet intenst 30/6, ikke sjekket nærmere
Kigeskjæret, Nordfjorden	Mandal	1	0	Ruget 6/7, 1 par parret 12/7
Åmlandsstranda, Nordfjorden	Mandal	1	2	14/8: 1 par med 2 unger på vingene, har hekket her.
Bergestøholmen, Skjernøy	Mandal	1	2	14/8: 1 par med 2 unger på vingene, har hekket her ifølge nabo.
Farestadholmen, Rossnesvågen	Mandal	1	2	5/7: 1 par med 2 flygedyktige unger.
Langholman, Sandvika	Mandal	1	3	6/7: 1 par med 3 nesten flygedyktige unger (ble ringmerket).
Katholmen, Ålo	Søgne	1	0	4 ad 27/5, et rugende par 17/6, ingen unger obs. 6/7
Lastadholmen, Trysnes	Søgne	1	2	27/5: 1 par, 17/6: 1 par ruget, 1/7: 3 ad. + min. 1 halvstor unge, 6/7: 4 ad. + 2 unger som ble ringmerket
Gullholmen, Vigekilen (3 skjær)	Søgne	15	25	25/5; min. 35 ad., 27/5: 25 ad., hvorav 12 ruget, 17/6: 19 ad., hvorav min. 4 ruget + unger obs. på alle de 3 skjærene, 6/7: 12 ad + 25 unger, stort sett flygedyktige alle sammen

Lokalitet	Kommune	Bestand	Prod.	Kommentar
Slennan, Borøya	Søgne	13	3	17/6: 27 adult, hvorav 13 ruget. Ifølge hyttenabo hadde kolonien besøk av mink og kun 3 flygedyktige unger ble observert.
Leirkilen, Kussevika	Søgne	1	3	11/7: 1 ad. med 3 flygedyktige unger
Skjær øst for Lange Foreholmen, Kussevika	Søgne	30	30	27/5: 74 ad, 3/6: 46 ad., hvorav min. 20 ruget, 6/7: 60 ad. + min.30 unger, mange flygedyktige. Også 6-7 døde unger og en død ad. 15 unger ringmerket.
Langenesholmene	Søgne	1	2	1 par ruget 3/6 og 17/6, 3 ad. + 2 unger 11/7
Guleholmen, Langenes	Søgne	6	9	12 ind. obs. ved flere anledninger, min. 4 registrert rugende. Alle 8 unger ble ringmerket 6/7, 9 ungfugl observert 19/7
Terneskjæran, Flekkerøy	Kr.sand	15	0	30 ind. 26/5, min.22 ind., hvorav 2 rugende 3/6. Trolig mislykket hekking ifølge lokal beboer.
Kondeskjærene, Flekkerøy	Kr.sand	4	0	3/6: 8 ad., hvorav 3 ruget. På det minste ubebygde skjæret. Høyst sannsynlig mislykket hekking ifølge nabo.
Ringskjær, Møvig	Kr.sand	25	20	Opptil 50 voksne i kolonien 3/6. 20 flygedyktige unger 6/7
Ternevik, Møvig	Kr.sand	13	14	Opptil 13 rugende (1/6). 14 flygedyktige unger 6/7
Daudmannsholmen, Andøya	Kr.sand	20	35	10/6: Min. 8 par ruget 10/6, 6/7: 40 ad, hvorav 2 rugende + 35 unger, mange flygedyktige (13 ringmerket)
Steinsundet, Andøya	Kr.sand	1	Ukjent	Ruget 10/6
Kaga (Flyndra), Kjosbukta	Kr.sand	4	4	28/6: 2 store + 4 små unger, 6/7: 4 ad., hvorav en ruget + 4 flygedyktige unger
Smibryggeholmen, Kjosbukta	Kr.sand	1	0	3 unger ringmerket 6/7, ikke observert senere - trolig predert
Skjær v/Myren gård, Fiskåtangen	Kr.sand	6	10	14/6: 11 ad., hvorav 6 ruget, 6/7: Min. 10 flygedyktige unger
Karanteneholmen, Bendiksbukta	Kr.sand	8	1	28/5: 16 ad, hvorav 7 ruget 14/6: 15 ad., hvorav 5 ruget 6/7: 15 ad., hvorav 3 ruget. Kun en unge som ble ringmerket.
Knotten, Bendiksbukta	Kr.sand	4	0	4 par ruget 10/6 og 14/6
Ytre Fantholmen, Bertesbukta	Kr.sand	5	1	28/5: Min 5 par ruget, 18/7: 19 ad + min. 1 flygedyktig unge + min. 1 dununge
Varholmskjæret, Varodden	Kr.sand	4	0	14/5: min 9 ad., 28/5: 8 ad., hvorav min. 2 ruget, 12/6: Ingen terner, mislykket hekking
Butangholmene, Korsvikfjorden	Kr.sand	1	3	1 par med 3 unger 14/6
Tangholmen, Dvergsnestangen	Kr.sand	10	Ukjent	26/5: 19 ad., 27/6: 6 ad., 6/7: 3 ad.
Mortensholmen, Fidjekilen	Kr.sand	1	Ukjent	Et hekkepar 4/6
Trandleskjær, Fidjekilen	Kr.sand	3	7	29/5: 3 par ruget, 4/7: 6 ad m/unger, 2/7: 7 flygedyktige unger
Holme ved Indre Kalvøya	Kr.sand	2	2	2 par ruget 19/5, 26/5 og 1/6. Fikk 2 unger på vingene iflg. E Wrånes
Torskeholmen, Skippergata	Kr.sand	1	Ukjent	Rugende 29/5, 1 ad. m/2 små unger 20/6
Terneskjær, Randholmvågen	Kr.sand	1	Ukjent	1 par 4/5, 1 ad. 18/6. Hekking ikke bekreftet.
Skjær i Vasningsvåg, Stangenesfjorden	Kr.sand	13	20	26/5: 26 ad., 5/7: 20 unger på skjæret
Ballastholmen, Sodefjedkilen	Kr.sand	5	6	3/5: 8 ind., 14/5: 8 ad., hvorav 3 ruget, 4/6: 10 ad., hvorav 2 ruget, 5/7: 6 unger på skjærene

Tabellen over viser forekomst av hekkende makrellterne i Vest-Agder i 2017, estimert hekkebestand og produksjon. De viktigste observasjonsdataene er vist i kommentarfeltet.

Lokalitet	Kommune	Bestand	Prod.	Kommentar
Sveigeholmen	Flekkefjord	6	11	9/7: 4 par m/3 nesten fl.ferdige unger + 2 + 3 + 3 ungfugl. (Det var 6 reir her. Klekket tidlig, og to par/kull hadde forlatt lokaliteten) D.v.s. at 11 er minimumsantall for produksjon.
Vestre Skjær, Ramslandsvågen	Lindesnes	1	Ukjent	Reir med 3 egg 1/6
Njerveskjæran	Lindesnes	25	0	25-30 hekkende par frem til 1/6, trolig fullstendig mislykket hekking.
Selvoien	Lindesnes	3	0	3 rugende par 1/6, trolig mislykket.
Lille Einerholmen, Svinør	Lindesnes	1	Ukjent	1 par ruget 1/6
Kigeskjæret, Nordfjorden	Mandal	1	1	1 flygedyktig unge 17/7
Åmlandsstranda, Nordfjorden	Mandal	2	1	1-2 unger 17/7
Masseholmen, Skjernøy	Mandal	1	0	Et par ruget 18/5 og 14/6
Bergestøholmen, Skjernøy	Mandal	1	0	Et par ruget 18/5 og 27/6
Stølsholmen, Rossnesvågen	Mandal	1	Ukjent	8/6: Et par ruget, 2/7: Fremdeles sterk varsling, har trolig unger
Langholman, Sandvika	Mandal	1	1	Stor unge ved reiret 27/6
Katholmen, Ålo	Søgne	4	Ukjent	4 par ruget 10/6, min. 2 unger obs. fra land 7/7 og minst en unge obs. fra land 14/7
Gullholmen, Vigekilen (3 skjær)	Søgne	20	10	20 par 21/5, 29 ind., hvorav min.16 ruget 10/6, 9 ad. m/min 10 pull 7/7
Slennan, Borøya	Søgne	11	8	21 ad., hvorav 5-6 ruget 19/5, 15 ad, min. 8 unger 26/6, 2 voksne og 8 unger av mink avlivet vårforsommer.
Rauskjæret, Høllefjorden	Søgne	20	2	min. 35 ad. 25/5, 47 ad., hvorav 17 ruget 9/6, 15 ad. + min. 2 unger 26/6, 1 ad. + 2 snart fl.ferdige unger 1/7
Leirkilen, Kussevika	Søgne	2	Ukjent	2 par ruget i hettemåkekoloni 9/6
Skjær øst for Lange Foreholmen, Kussevika	Søgne	20	12	19 ad. 17/5, min.55 ad. 25/5, 30-40 ind., hvorav 15-20 ruget 9/6, 8 ad. + min 12 unger 26/6
Langenesholmene	Søgne	1	Ukjent	Par til stede 17/5, 9/6 og 26/6. Hekking ikke bekreftet.
Guleholmen, Langenes	Søgne	5	1	5 rugende 5/6, 5 par, hvorav 3-4 ruget 9/6, 4 ad., hvorav en trolig rugende + en flygeferdig unge
Terneskjæran, Flekkerøy	Kr.sand	16	Ukjent	12/6: 15 par + 3 ad, hvorav min. 7 ruget
Holme NV f/Terneskjæran, Flekkerøy	Kr.sand	3	Ukjent	12/6: Min.6 ad., hvorav 3 ruget.
Kondeskjærene, Flekkerøy	Kr.sand	0	0	16/5: 4 ad., men vannspreder og falsk hubro satt ut på det lille skjæret for å hindre hekking!
Rundeskjær, Flekkerøy	Kr.sand	1	Ukjent	12/6: 1 par var svært aggressive, trolig hekking.
Skjær v/Paulens Geiderøy, Flekkerøy	Kr.sand	1	Ukjent	12/6: 1 par ruget
Nesodden, Flekkerøy	Kr.sand	1	Ukjent	12/6: 3 ad., hvorav en ruget
Ringskjær, Møvig	Kr.sand	17	Ukjent	30-40 ad. Observert 16/5, 17/5 og 9/6. Min. 12 rugende 5/6 (obs. fra Møvig brygge). Unger observert, trolig vellykket hekking.
Ternevika, Møvig	Kr.sand	11	Ukjent	20/5: min. 20 ad., hvorav min. 5 ruget, 5/6: 11 ad., hvorav 9 ruget, 15/6: 11 ad. ruget, min. 10 små unger obs., 13/7: 2 ad. + 3 flygedyktige unger, de fleste ungene hadde imidlertid forlatt lokaliteten den 13/7.
Daudmannsholmen, Andøya	Kr.sand	15	Ukjent	16/5: 40 ad., hvorav 22 i flokk på svaberg, 9/6: 13 par, 12/6: ca. 15 par ruget.
Steinsundet, Andøya	Kr.sand	25	Ukjent	16/6: ca. 50 ad. + min. 9 unger. Vanskelig å få oversikt over antall rugende, telte min 12 rugende.
Kaga (Flyndra), Kjosbukta	Kr.sand	0	0	1 par 7/5 og 2 par 14/5, 2 ad. fløy over, men ingen tegn på hekking 9/6.
Smibryggeholmen, Kjosbukta	Kr.sand	1	2	2 store unger 14/7, 2 flygedyktige unger 16/7
Skjær v/Myren gård, Fiskåtangen	Kr.sand	6	3	14/5: 6 par ruget, 4/6: 7 ad., hvorav 3+ ruget, 12/6: 8 par, hvorav 5-6 ruget, 15/6: 9 ad., hvorav 5 ruget, 16/6: 14 ad., hvorav 6 ruget, 16/7: 1 ad. + 3 ungfugl

Lokalitet	Kommune	Bestand	Prod.	Kommentar
Ytre Fantholmen, Bertesbukta	Kr.sand	7	Ukjent	12-15 ad., hvorav min. 7 ruget 14/5, 29/5, 4/6 og 13/6. 16/6: 22 ad., hvorav min 6 ruget, 6 unger obs., 14/7: 16 ad + 2 små unger + 2 flygedyktige unger telt fra Kuholmen. Vellykket hekking, men usikkert antall unger på vingene.
Fantholmskjæret, Bertesbukta	Kr.sand	1	2	14/5: Et par ruget, 4/6: 5 ad., hvorav 1 ruget, 24/7: 3 ad. m/2 halvstore unger
Varholmskjæret, Varodden	Kr.sand	2	5	4/6 og 13/6: To par ruget, 14/7: 3 ad. + 5 flygedyktige unger, 24/7: 8 ad. + 7 ungfugl, trolig inkl. noen ind. fra omkringliggende kolonier.
Tangholmen, Dvergsnestangen	Kr.sand	12	15	22/5: Min. 23 ad. på holmen, 4/7: min. 17 ad + min. 15 unger
Fidjekilen	Kr.sand	4	Ukjent	25/5: 4 ind. ruget.
Holme ved Indre Kalvøya	Kr.sand	6	1	1/6: 6 ind. ruget, minst en unge kom senere på vingene.
Skjær i Vasningsvåg, Stangenesfjorden	Kr.sand	13	20	28/6: 25. ad med 20 unger på skjæret
Sodefjedkilen	Kr.sand	4	4	25/5: 4 ind. ruget. 4 unger kom på vingene
Div. småskjær i Randesund	Kr.sand	3	3	Iflg. Eldar Wrånes: 3 små skjær med et par på hvert i Randesund, disse fikk hhv. 2, 1 og trolig 0 unger på vingene.

Tabellen over viser forekomst av hekkende makrellterne i Vest-Agder i 2018, estimert hekkebestand og produksjon. De viktigste observasjonsdataene er vist i kommentarfeltet.

Det ble registrert omkring 279 hekkende par av makrellterne i Vest-Agder i 2017, fordelt på 40 lokaliteter. Produksjonen ble tallfestet på hele 34 av lokalitetene (til sammen 264 par). Disse 264 parene produserte omkring 260 flyvedyktige unger, dette gir et produksjonstall på hele 0,98 ungfugl per hekkende par, noe som må sies å være et ganske godt hekkeresultat for denne arten.

I 2018 ble det registrert omkring 275 hekkende par, fordelt på 39 lokaliteter. Altså nesten det samme som året før. Produksjonen ble tallfestet på 22 av lokalitetene (til sammen 164 par). Disse 164 parene produserte omkring 102 flyvedyktige unger, noe som gir et produksjonstall på 0,62 ungfugl per hekkende par. Vi vurderer dette til å være en middels produksjon.

Vi ser at Søgne (henholdsvis 68 og 83 par på 8 lokaliteter) og Kristiansand (henholdsvis 147 og 149 par på 22 lokaliteter) står for hele 77 % (2017) og 84 % (2018) av fylkets totalbestand. Totalbestanden er for øvrig i samme størrelsesorden som de tre foregående årene (245 par i 2016, 200-250 par i 2015 og minimum 250 par i 2014). Det må også bemerkes at bortsett fra fire lokaliteter på Flekkerøy som inngår i Oksø-Ryvingen landskapsvernområde (Terneskjæran, en holme nordvest for disse, Rundeskjær og et skjær ved Paulens Geiderøy) så er ingen av disse lokalitetene vernet. Makrellternen har således et svært dårlig vern av hekkeplasser i Vest-Agder.

Kilder

Olsen, K.S. 2015: Årets fugl, gravand: Status i Vest-Agder. *Piplerka* 45, side 30-37.

Takksgelser

Denne rapporten har blitt til som følge av systematiske registreringer gjort av medlemmer i sjøfuglgruppa til NOF-VA, i tillegg har vi innhentet en del observasjoner fra andre NOF medlemmer og fugleinteresserte. Vi har stor nytte av observasjoner som er lagt inn på nettportalen www.artsobservasjoner.no, og vil med dette oppfordre til at alle observasjoner av hekkende sjøfugler (både i og utenfor sjøfuglreservatene) blir lagt inn her.

Vi vil spesielt takke Naturmuseum og botanisk hage, Universitetet i Agder (Agder naturmuseum frem til juli 2017) for at vi har fått tilgang til deres datamateriale på hekkende hettemåker og makrellterner i Søgne og Kristiansand kommuner.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder skal ha takk for økonomisk støtte til overvåkingsprosjektet. En del av de dataene som brukes i denne rapporten er også samlet inn gjennom SEAPOP prosjektet og «Det nasjonale overvåkingsprogrammet for hekkende sjøfugl», begge drives av NINA (Norsk Institutt for Naturforskning) og finansieres av Klima- og Miljødepartementet, Olje- og Energidepartementet og Norsk olje og gass.

Heller ikke i 2017 og 2018 hekket det makrellterner i Vest-Agders sjøfuglreservater. Dette paret holdt seg imidlertid på Skotholmen den 27. juni 2018, men hekket ikke her. © Finn Jørgensen

